

DIRVA

THE LITHUANIAN NATIONAL NEWSPAPER

6907 SUPERIOR AVENUE, CLEVELAND, OHIO 44103

Telephone: 431-6344

VOL. LII

Liepa - July 28, 1967

Nr. 82

ILIUSTRUOTAS TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

'STENGSIUOS BŪTI LIETUVIŲ KARDINOLU...'

Kardinolas Samoré atsiuntė Vliko pirmininkui dr. J.K. Valiūnui tokią laišką, parašytą lietuviškai:

"Jūsų nuosirdūs sveikinimai ir linkėjimai mano įjungimo į Kardinolų Kolegiją proga suteikė man didelio malonumo. Kiekvieno lietuvio prisiminimas, iš kur jis ateitų, man yra visad brangus. Tuo labiau Jūsų, kuris atstovaujate savo taurią Tautą laisvame pasaulyje, sielotąs jos ateitimi, aukotąs jos labui. Aš turėjau progos nuodugnai ją pažinti per šešerius mano buvimo metus Jūsų tarpe, įvertinti ir pamilti. Prisiminimas laikotarpio išgyvento Lietuvoje yra ir paliks skaidrus, kaip jos gintarės, mano mintyse ir širdyje. Ir kiek galimybės bei jėgos leis, stengsiuosi įrodyti darbais savo prielankumą lietuviams, stengsiuosi būti jų kardinolu.

Nuosirdūs ačiū Jums ir Jūsų Garbingiems Bendradarbiams sudarantiems VLIK'o Tarybą ir Valdybą. Telaimina Visagalis Jūs visus, Jūsų darnų darbą, Jūsų viltis. Ir tužlaiko visuose lietuviuose gyvą meilę savo Krašto dvasinėms bei tautinėms vertybėms, kurios nuo amžių sudaro jos gyvastingumo šaltinį.

Su giliu pagarbus jausmais (--) Antonio Kard. Samoré."

Kardinolas Samoré 1932-1938 metais buvo popiežiaus nunciatūros sekretorius Lietuvoje. Dabar yra artimas popiežiaus valstybės sekretoriaus kardinolo Cicognani padėjėjas.

Liepos 12 d. Vliko pirm. dr. J.K. Valiūnas, lydimas Lietuvos atstovo Washingtono J. Kajecko, lankėsi Valstybės Departamente. Jį priėmė Rytų Europos skyriaus viršininkas dr. Raymond E. Lisle ir Baltijos skyriaus vedėjas Homer R. Phelps, jr.

Pasikalbėjimas su šiais pareigūnais truko daugiau kaip valandą. Valst. Departamento pareigūnai labai domėjosi dr. Valiūno lankymusi Pietų Amerikoje ir pasimatymais su P. Am. valstybių užsienių politikos vadovais bei kitais asmenimis. Be to, priėmė dėmesį, kad Vlikas per savo atstovybes ir kitas lietuvių organizacijas veikia visuose kontinentuose. Pareigūnai pageidavo, kad būtų palaikomas su jais dažnesnis kontaktas.

Lietuvos pasiuntinybėje tą pačią dieną Vliko pirmininkas tarėsi Vliko veiklos, ypač Washingtono numatomos Politinės Konferencijos reikalais su Lietuvos atstovu Washingtono J. Kajecku ir pasiuntinybės patarėju dr. S.A. Bačkiumi.

Liepos 14 d. New Yorko Vliko pirmininkas ma-

STOVYKLAUTOJOS ŽALIUOJANČIOJ GAMTOJ...

Vyt. Maželio nuotrauka

IŠ VISO PASAULIO

● JAV KONGRESO nariai reikalauja skubiai sudaryti specialią komisiją beplintančiom riaušėm tirti.

● PREZ. JOHNSONAS psiumė federalinės kariuomenės dalinius Detroito riaušėms malšinti. Iš riaušių centro buvo atitraukta policija, jos vieton pasiuntus parašutinkų dalinius su kulkosvaidžiais ir automatiniais šautuvais. Kariams įsakytas išspėjimo šaudyti į snaičius, šaudančius į policininkus, gaisrininkus bei karus.

Iki liepos 26 d. Detroito jau žuvo 37 žmonės. Daugelis sužeistų ir suimtų.

Pranešamas apie karių pasiuntimą Detroito riaušiniams malšinti, prez. Johnsonas per televiziją tarp kita ko išsireiškė, jog daras tai todėl, kad gub. Romney nepajėgias savo turimomis priemonėmis riaušių numalšinti. Tas prezidento posakis sukėlė įvairių komentarų ir atgarsių politiniuose sluoksniuose.

● KANADOS PREMIJERAS Lester Pearson griežtoje kalboje davė akibrokštą prez. de Gaulle už jo išsireiškimus, palankius Kanados prancūzų separatistų judėjimui. Pearson pabrėžė, jog tokie pareiškimai esą "nepriimtini". Kanada liks vieninga ir atmes bet kokias pastangas jai sumaikinti", kalbėjo Pearson.

Nežinia, ar po to įvyks de Gaulle kelionė į sostinę pasimatymams ir pasitarimams, ar teks keisti jo kelionės maršrutą.

● R. KINIJŲJE buvo nutrauktas geležinkelio judėjimas tarp Cantono ir Hong Kongo. Spauda rašo apie geležinkelio tarnautojų kruvinus susirėmimus su raud. gvardijos daliniais.

Patį sostinės Pekino spauda išsuduoda, jog Mao ir jo šalininkų kova dėl valdžios "dar tik prasidėjusi". Pasirodo, kad daugelis kariuomenės dalinių persimetė į Mao opoziciją, nes kai kurie miestai skelbiama patenkę "į priešų rankas".

● POPIEŽIUS PAULIUS VI tęsia savo vizitą Turkijoje. Šalia apsilankymo pas bažnytinės chierarchijos vadovus, Popiežius tarėsi su vyriausybės nariais Art. Rytų ir kt. klausimais. Tai pirmas Popiežiaus vizitas Turkijoje 12 šimtmečių bėgyje.

RASINĖS RIAUŠĖS

PASKUTINIAI ĮVYKIAI DETROITE, KUR TVARKAI ATSTATYTI PRIREIKĖ NET FEFALINĖS KARIUOMENĖS TALKOS, VERČIA SUSIRŪPINTI VIDAUS SANTVARKOS SVEIKUMU. -- FAKTINAI TAI BUVO DAUGIAU KRIMINALINIŲ PALINKIMŲ DEMONSTRACIJA NEGU PROTESTAS PRIEŠ RASINĘ NELYGYBĘ.

Vytautas Meškauskas

Neseniai visa Amerika ir net pasaulis kalbėjo apie negrų riaušes Newarke, N.J. paties didžiojo New Yorko pašonėje, už savaitės jų mastas buvo prat-

tėsi su ambasadorium Angier Biddle Duke, buvusiu protokolo šefu Valstybės Departamente, dabar JAV ambasadorium Madride. Pasikalbėjime ypač buvo paliesti Vliko informacijos skleidimo klausimai.

(ELTA)

lenktas Detroito, Mich. kur neramumai išsiplėtė 200 blokų rajone ir nuostolių esą pri-daryta net už 100 milijonų dolerių.

Paprastai riaušės prasideda iš kokio menko incidento. Newarke, pavyzdžiui, policija su-laikė juodą taxi šoferį už prasižengimą eismo taisyklėmis. Toks incidentas staiga išpučiamas į baisiausią skriaudą, kuri tuoju reikalauja keršto su ... šio-kio tokio pasipelnymo savo naudai -- ta proga išplėšiamos krautu-

vės. Kad palengvinus tokią keršto akciją, ne tik išmušami langai, bet ir padegami atskiri namai ir blokai. Reikia sutikti su New Jersey gubernatorium Richard Hughes, kuris laikomas labai pažangiu ir daug prisidėjusiu prie negrų teisių atstatymo, kad tai, ką jis matė Newarke buvo 'ne negrų revoliucija, bet nusikaltėliškų riaušės' (This is not a Negro rebellion. This is a criminal insurrection.)

Riaušės nėra svetimos žmonijos istorijai nuo pat jos pradžios. Žmogui įgimta, kad jis nebūtų visados ir viskuo patenkintas. Jei jis tik randa progos ir galimybių -- jis maištauja. Nėra pasaulyje tokio miesto, kuris neturėtų masinėm riaušėm paruošto policijos rezervo.

Atrodo, kad geriausia priemonė prieš bet kokias riaušes yra griežta ir skubi policijos akcija. Jei žmogus meta akmenį į policininką, jis turi skaitytis, kad į jį bus tuoj šaunama. Jei tos baimės nėra, jei policija iš pradžių pasirodo esanti baili ir 'sukalbama' riaušės igauna vis didesnę mastą, greitėjantį tempą. Tai yra pagrindinė pamoka iš visų iki šiol buvusių riaušių.

Amerikoje esama pažiūros, kad dėl nusikaltimų kalti ne juos vykda asmenys, bet visuomenė. Toje pažiūroje yra siek tiek tiesos. Kai gyvenimo sąlygos yra sunkiai pakeliamos, žmonės linkę greičiau maištauti. Tačiau, iš kitos pusės, kaip minėjom, visas 100% kurio nors krašto gyventojų niekados ne-

buvo patenkinti nusistovėjusia padėtimi.

Time magazinas, aprašydamas Newarko riaušes pastebi, kad negrų tarpe vyraują nuotalkos, išreikštos sekančioje dainuškoje:

They say this is a
big rich town,
But I live in the
poorest part;

I know I'm on a dead
end street, in
a city without a heart

Kas nors turi būti socialinių laiptų apačioje. Kiek daug lietuvių uždirba mažiau už negrus ir galėtų savo himnu pasiskelbti aną dainušką! Tačiau dėl to jie nesirenčia apmėtyti akmenimis policiją. Tas pats Time, neseniai aprašydamas negrus, kovojančius JAV armijoje Vietname, pastebėjo, kad ten juodieji ir baltieji kuo geriausiai sugyvena. Man atrodo, kad todėl, kad kariuomenėje reikia laikytis bendros tvarkos, kad ten individualumui paliekama palyginti nelabai daug vietos, kad ten reikia klausyti vyresnių pareigūnų. Iš to persasi prielaidą, kad jei pirmieji juodieji, atsikraus-tę į šiaurinius Amerikos didmiesčius, laikytųsi tokios pat tvarkos kaip kitų tautų imigrantai, išlaikytų tokiam pat lygyje savo namus, niekas turbūt nesišiauštų, kad jų rajone apsigyvena viena, kita ar net daugiau negrų šeimų. Užtenka tačiau pasižiūrėti į juodųjų ghetto, kad nenorėjus gyventi kartu su jo gyventojais.

Savo laiku ir Amerikos žydai jautėsi izoliuoti. Tačiau jie vietoj plėšus krautuves, pradėjo nemažą akciją savo gyvenamųjų kvartalų apšvarinimui ir švietimo (Nukelta į 2 psl.)

RAUDONOJI GVARDIJA: -- Visas derlius mums vieniems priklauso!

Iš didelio rašto -- išėjo iš krašto

J. JUREVIČIUS

Tarp kitų autorių, pasiskiusių dėl Jono Augustaičio neigiamų ir demagoginių rašinių Naujienose apie buv. prezidentą A. Smetoną, jo šeimą ir kitus, Dirva 1967 m. vasario 20 d. patalpino ir mano straipsnį "Kritika su demagogijos priemonėmis". Į tuos mano ir kitų pastebėjimus ir faktus iškraipimą š. m. gegužės 25, 26 ir 27 d.

RASINĖS RIAUSĖS...

(Atkelta iš 1 psl.)

pakėlimui. Jie įrodė, kad yra tokie patys ar net kai kuriais atvejais vertingesni piliečiai, negu kitų tautybių kilmės amerikiečiai. Ir negrai turėtų eiti tokia pat keliu. Juk faktinai visos užtvartos, pastatytos prieš jų pasikėlimą į aukštesnę klasę, jau yra panaikintos. Dar daugiau -- kvalifikuotas negras šiandien gali lengviau rasti darbo negu baltas. Ko reikia, tai negrų masių kultūrinio lygio pakėlimo. Tai galima padaryti tik jų pačių gyvenamuose rajonuose. Reikia pagerinti jų mokyklas, bet ne maišyti įvairių rajonų vaikus prievarta, nes tuo būdu tik sumažinamas mokslo lygis. Teoriškai turbūt visi sutinka, kad negras yra toks pat žmogus, kaip ir kitos spalvos. Jis tik turi įrodyti praktiškai, kad taip iš tikro yra. Tai ilgas procesas, kuriam daugiausiai kliudo demagogai iš jų pačių tarpo.

Naujienose atsiliepė J. Augustaitis straipsniu "Kritikos menkystės".

Aname straipsnyje buvau patiekęs J. Augustaičiui tokį klausimą: — Baigiant norėtusi gerb. kritiko paklausti: Juk Tamsta pilnai tikėjai nepriklausomybe, pilnai buvai pribrendęs rinkti reikalingas ir nereikalingas žinias, kurios su Tamstos tarnyba nieko bendro neturėjo — visgi pabėgai, ir dabar sėdėdamas Vokietijoje visokiais būdais terlioji buvusį Lietuvos prezidentą A. Smetoną. Kodėl?"

Šį klausimą pastačiau dėl to, kad J. Augustaitis savo rašiniuose visur tyčiojasi iš A. Smetonos, jo šeimos ir kitų pabėgimo.

Gegužės 25 d. Naujienose, J. Augustaitis viso to mano aukščiau pažymėto klausimo necituoja, o taip rašo: "pats (Jurevičius) gi mažiausiai rašo apie reikimą, ne tik užgaulioja, bet ir koliojasi. Jis noris paklausti, kodėl J. Augustaitis, "dabar sėdėdamas Vokietijoje visokiais būdais terlioją Lietuvos prezidentą A. Smetoną. Kodėl?" Kas nemoka paklausti, kaip pridera ir kas koliodamas klausia — kaip J. Jurevičius — tas atsakymo negauna". Matote, malonūs skaitytojai, koks išdidumas. Reikia turėti raudoną kepuraitę ir žemai nusilenkiant paklausti. Man rodos, kad klausimas buvo visai aiškus. Kuriais žodžiais koliojamasi — nenurodoma. Kitą pašiepti yra lengva, bet pačiam atsakyti sunku. Jeigu mėgsti kitus kritikuoti, reikia nepamiršti, kad būsi ir pats pakritikuotas. Lazdą turi du galus.

Eikim toliau. J. Augustaitis rašo: "Kodėl apie Smetoną rašote pagiras, slėpdami jojo tikrąją veiklą? Ar tai daroma norint išaukštinti vado asmenį, norint vėl atkurti diktatūrinį režimą, ar nežinant jojo tikrosios veiklos? Gal manyta, kad lietuvių bendruomenė yra tokia nesubrendusi, kad ji priims viską, ką tik kas parašys ir į tai nereaguos?!"

Šioje vietoje noriu pabrėžti, kad lietuvių bendruomenė yra rami. Ji jokiu būdu nekuria, o J. Augustaitis rašo savo vardu. Ne tik aš, bet ir visi lietuviai, tiek tėvynėje, tiek ir tremtyje, gerai atsimeina ir žino ne tik Smetonos, bet ir ankstyvesnių buvusių vyriausybių darbus ir nuopelnus.

Nereikėtų J. Augustaičiui taip aukštai šokti su savo turimų tikrų ir netikrų žinių bagažu. Štai, viename laiške iš Lietuvos rašo: "Dieve, kaip būtų gera, kad grįžtų anie laimingi mums buvę laikai".

Šiandieną daugelis mano, ir aš esu jų pusėje, kad kai kada protinga diktatūra arba autoritetinis ar kitaip ji pavadinsime režimas, yra žymiai geresnis už nevykusių demokratiją. Lietuvoje gyvenome ir miegojome prie nerakintų durų. Niekas neturėjo baimės, kad būsi užpultas, apiplėštas, išprievartautas ir nužudytas. Gyvename demokratijoje, o to neturime. Kiekviena metu tu gali būti sunaikintas. Turtas sudegintas. Žmonės miega po devyniais užraktais. Vakare bangu pasirodyti ne tik gatvėje, bet ir prie savos sodybos.

Kadangi J. Augustaitis visur pabrėžia iki 1926 m. Lietuvoje buvusią demokratiją, tai šioje vietoje sugrįžiu į praeitį.

1926 m. kovo mėn. buvo paleistas antrasis Seimas, nes jokio pozityvaus darbo, dėl opozicijos demagogijos iš kairės, nebegalėjo tęsti. Naujieji rinkimai į trečiąjį Seimą buvo paskirti tu pačių metų gegužės 8-10 dienomis. 1925 m. lapkričio 17 d. Lietuvių Tautininkų Sąjunga susiblokavo su Lietuvos Valstiečių Liaudininkų Sąjunga. Tuo būdu 1926 m. gegužės 8-10 d. į trečiąjį Seimą pravedė tris savo atstovus (Smetoną, Voldemarą ir kun. Mironą). Noriu pabrėžti, kad tas susitarimas nelietė tu partijų programų pagrindų, o tik dėl naudos, kurią susiblokavimai teikė apskaičiuojant proporcinį mandatų paskirstymą.

1. Trečiojo Seimo rinkimuose krikščionių demokratų blokas skaudžiai pralaimėjo. Iš 85 Seimo narių begavo tik 30 vietų. Daugiausia laimėjo Valstiečiai Liaudininkai — 22 vietas (antrajame Seime turėjo 15). Socialdemokratai — 15 (antrajame Seime — 8). Todėl trečiojo Seimo partinė sudėtis buvo labai

paini, nes nei viena iš trijų didžiųjų partijų Seime neturėjo absoliučios daugumos. Tad valdžią sudaryti ėmėsi antroji ano meto buvusi savo didumu partija — valstiečiai liaudininkai ir ją sudarė su socialdemokratais. Valstiečių Liaudininkų Sąjungos Taryba 1926 m. gegužės 27 d. nutarė, be socialdemokratų, į vyriausybę kviesti ir mažumų grupes (lenkus, žydus), kurios sutinka remti tu partijų priešrinkiminio manifesto dėsnius ir padės atstatyti demokratinę tvarką ir kelti krašto gerovę (m. p. J. J.).

2. Socialdemokratų Partijos vadovybė, gavusi iš liaudininkų pakvietimą sudaryti koalicinę vyriausybę, buvo santūri ir birželio 3 d., 1926 m. Kaune sukvietė partijos nepaprastą konvenciją, kuri birželio 10 d. padarė gana ilgoką nutarimą. Tame nutarime konvencijos dalyviai pasisakė:

a) "dėti visų galimų pastangų senajam režimui likviduoti;

b) atstatyti ir įgyvendinti Lietuvoje demokratinę tvarką (m. p. J. J.);

c) kadangi vyriausybės sudarymas be socialdemokratų sutinka dabartiniu metu nenugalimų sunkumų, Konferencija sutinka dalyvauti vyriausybės sudarime".

Iš pacituotų nutarimų matome, kad kairiosios partijos (liaudininkai ir socialdemokratai) krikščionių demokratų valdymo laikotarpio nuo 1920 iki 1926 m. gegužės 8-10 d. nelaikė demokratiniu valdymu, nes abi partijos pasakė, kad reikia atstatyti demokratinę santvarką ir tvarką.

Steigiamasis Seimas susirinko Kaune 1920 m. gegužės 15 d., kuris perėmė valdžią iš laikinosios vyriausybės. Ta laikinoji vyriausybė taip pat, pagal dešiniuosius ir kairiuosius, nebuvo demokratinė. Tai pagaliau, kada ir kuriais metais Lietuvoje buvo demokratinė santvarka? Gal J. Augustaitis, kaip viską žinantis, galėtų paaiškinti. Tokios žinios jaunajai kartai būtų visai naudingos.

Dažnai spaudoje pasitaiko užuominų, kad, girdi, Smetona sulaužė 1922 m. konstituciją.

Pažiūrėkime, kaip ta

1922 m. konstitucija Seime buvo priimta, ir koks jos buvo tvirtumas.

Kadangi Steigiamajame Seime (1920 m.) daugumą sudarė krikščionių demokratų blokas (iš 112 atstovų jie turėjo 59), tai ir Lietuvos valstybės konstitucija 1922 m. rugpjūčio 1 d. buvo priimta tokia, kokios tas blokas norėjo. Nors jos paruošime dalyvavo visų didžiųjų partijų atstovai, tačiau už jos priėmimą tebalsavo tik krikščionių demokratų blokas, atseit — 59 atstovai. Vadina, si, kitoms partijoms ji nebuvo gera, jie už ją ir ne balsavo. J. Audėnas savo knygoje "Paskutinis posėdis" 112 psl. rašo:

IŠ KITOS PUSĖS...

Skaitytu ir netikiu savo akimis: liepos 19 d. Dirvoje "Išvykos Rėmėjų Koordinatorai" atsisako nuo komunistinės "Vilnės" talios sportininkų iškylai į Lietuvą. Girdi, "santykiai su okupuotos Lietuvos žmonėmis priimtini tik su nepriklausomos Lietuvos siekimu". Kadangi "Vilnis" už Lietuvos nepriklausomybę nepasako, jos talka tai išvykai neprimtina. Tai būtų visai teisinga pažūtra, jei tuo pačiu metu nebūtų prašyta pačios Sovietų Sąjungos įsileidimo. Kitaip sakant, su sovietiniais bolševikais bendrauti galima, su vietos raudonaisiais -- ne.

Tai truputį primena Egipto Nasserį. Vietos komunistus jis laikė kalėjime, o iš Maskvos gavo tankus ir lėktuvus. Yra, žinoma, ir šio toks skirtumas, Nasseris iš dalies reprezentuoja 60 milijonų arabų siekimus, išvykos koordinatoriai gal ir gali sudaryti vos vieną krepšinio komandą.

Iš kitos pusės, toks Nasseris dabar atrodo daugiausia patarnavo Maskvos įsigalėjimui arabų pasaulyje negu visos arabų komunistų partijos. Ak, ir mums iš Maskvos Stalino konstituciją atvežė ne vietos komunistai, bet eilė visuomenės veikėjų su žinomomis pavardėmis. Atsimeiname ir naujo, bolševikų padiktuoto, režimo sveikintojus...

Žinia, gali teisintis, kad tuo būdu buvo stengiamasi išgelbėti, kas dar iš viso buvo galima išgelbėti, kad kito pasirinkimo nebuvo. Žmonės, kurie gali pasirinkti, elgiasi kitaip. Pavyzdžiui, graikių artistė Melina Mercouri nepraleidžia nė vienos progos viešai nepašiepusti dabartinės savo krašto diktatūros, kuri bent kol kas dar nepralijo nė vieno kraujo lašo, Richard Burton, Elizabeth Taylor ir Toni Curtis atsisakė vykti į Maskvos filmų festivalį dėl sovietų nedraugiškos laikysenos Izraelio atžvilgiu. Tuo tarpu kai kurie mūsų tautiečiai, gyvendami Amerikoje, jaučiasi turį pasirinkimą tik tarp Chicagos "Vilnės" ir tikrų bolševikų, ir pasirinko pastaruosius, ir tai dar slejama su nepriklausomos Lietuvos siekimu! O tempora, o mores.

(ym)

"1922 m. St. Seimo priimtoji konstitucija atrodė esanti su spragomis ir taisytina". Jeigu taip, tai A. Smetona su savo vyriausybėmis ir pataisė, tai ko čia dabar priekaištauti! Po Smetonos, kiti perėmę valdžią būtų ir 1938 m. konstituciją taip pat pataisė. Nuo tos pataisytos konstitucijos nei dangus nei žemė nepasikeitė. Niekas nėra pastovaus ir amžino.

Žiūrėkim toliau. J. Augustaitis Naujienose 1967 m. gegužės 25 d. rašo: "J. Jurevičius man primena pasakį: "Laukiniai žmonės spaudos neskaito". Čia jis nuvertina visuomenę, kad ji neskaitė vado menkaverčių raštų. Tai tikroji vadinamojo režimo šalininko nuomonė, auklėti visuomenę, kad ir menkaverčiais vadų raštais."

J. Augustaitis savo rašiniuose visur pabrėžia visuomenę. Bet jis pamiršta, kad visuomenės vardu gali kalbėti tik tas, kuris yra išrinktas ją atstovauti. Gi Augustaitis yra toks drąsus, kad jis pasisavina visuomenės mandatą, kurio niekas jam nesuteikė. Ėjo kalba apie Grincevičių, o ne apie visuomenę. Grincevičius, kurį neskaitė Smetonos raštų, dar nesudaro visuomenės, o yra atskiras individas toje visuomenėje. J. Augustaitis yra specias iškreipti kito mintį. Taip padarė ir šiuo atveju jungdamas visuomenę. Čia dar pridėsiu, kad J. Girnius naujausioje savo knygoje "Idealas ir laikas" — sako, kad — tamsuoliai knygų neskaito.

J. Augustaitis Naujienose porina: "Toliau J. Jurevičius sako, kad Smetona nenorėjęs sutikti, kad jo 60 m. amžiaus proga būtų nupirkta žemės sklypas ir pastatyti trobėsiai, bet buvo prikalbėtas. Tam sudarytas (m. p. J. J.) komitetas Užulėnyje nupirko sklypą, už žemę sumokėjo gryvais, o statybą medžiagą paėmė skolon".

Aš aname straipsnyje Dirvoje rašiau taip: — "1935 m. Smetonai švenčiant 60 m. amžiaus sukaktį, vienminčių tarpe kilo mintis nupirkti žemės sklypą, pastatyti trobesius. Manyta, kai Smetona pasitrauks iš prezidento pareigų, kad turėtų kur ramiai užbaigti savo gyvenimą. Tam reikalui susidarė komitetas ir tą mintį išdėstė Smetonai. Iš karto nenorėjo sutikti, bet buvo prikalbėtas. Komitetas veikė savarankiškai... Iš surinktų aukų nupirko Užulėnyje žemės sklypą. Už žemę sumokėjo gryvais, o statybą medžiagą paėmė skolon".

(Bus daugiau)

Skaityk ir platink
DIRVĄ

GERIAUSIAI PAILSĖSIT PER SAVO ATOSTOGAS
CAPE COD - OSTERVILLE
KURORTE PRIE ATVIRO ATLANTO JŪROS
PLIAŽO — GRAŽIOJE LIETUVIŠKOJE
JANSONŲ VASARVIETĖS VILOJE

AUDRONĖ

87 East Bay Rd., Osterville Cape Cod, Mass. 02655
Tel. (Area 617) 428-8425

- Vila Audronė yra apsupta didelio pušų, beržų ir kt. dekoratyvinių medžių parku. Daug vietos poilsiui ir žaidimams.
- Erdvūs kambariai, rami ir jauki aplinkuma.
- Visai arti šiltos srovės, privatus atviros jūros pliažas (7 min. pėsčiom).
- Geras lietuviškas maistas.

Vila jau atidaryta ir priima svečius vasarajimui. Kreiptis tiesiai į vilą AUDRONĖ — MARIJA JANSONA
87 East Bay Rd., Osterville, Cape Cod, Mass. 02655.
Tel. (617) 428-8425.

Vila vasarajimui atidaryta iki rugsėjo 15 d.

Visi maloniai kviečiami atvykti į šią gražiausią ir didžiausią Cape Cod žalumynuos paskendusią lietuvišką pajūrio vilą.

VASAROS ATOSTOGAS

kviečiame praleisti CAPE COD'E

MEŠKOJE

CAPE COD žaluma; ATLANTO vanduo šildomas Golf'o srovės; SILVER BEACH smėlis; Lietuviška aplinka ir geras maistas, suteikia puikias sąlygas pavasaroti bei pailsėti.

SPORTO mėgėjams: sail-fish, būriuoti, teniso aikštė, ping-pong, kroatetas.

Vakare TĖVAMS išvykus prižiūrimi vaikai.

SEZONĄ PRADĖJOME BIRŽELIO 18 D.

MEŠKA

42 BEACH STREET

MONUMENT BEACH

CAPE COD, MASS.

Tel. (617) 759-3251

PLANINGAS TAUPYMAS

MOKA GERUS DIVIDENDUS.
PRADEK TAUPYTI ŠIANDIEN!

- P pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto persiuntimo išlaidas.
- Metinis dividendas 4 3/4% išmokamas du kart per metus už visus taupymo sąskaitas.

PARKING LOT — ADJOINING OUR OFFICE BUILDING

DEL INFORMACIJŲ KREIPKITES

MUTUAL Federal SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION OF CHICAGO

2212 WEST CERMAK ROAD • CHICAGO, ILL. 60608

OFFICE HOURS: Monday, Tuesday, Friday 9 to 4;

Thursday 9 to 8; Saturday 9 to 1; Wednesday closed.

JOHN J. KAZANAUSKAS, President

DIRVA

The Lithuanian Newspaper
Established 1915

6907 Superior Avenue, Cleveland, Ohio 44103

Telephone: 431-6344

Second-Class Postage paid at Cleveland, Ohio.
Published every Monday, Wednesday and Friday except in case
of Holidays by American Lithuanian Press Radio Ass'n
VILTIS, Inc. (Non-profit).

Subscription per year \$11.00. Single copy 10 cents.

Editor-in-chief Jonas Čiurberkis.

Prenumerata metams \$11.00, pusei metų \$6.00. Dirva išeina:
tris kartus į savaitę, išskyrus šventes ir du kartus
liepos ir rugpjūčio mėnesiais.

Redaguoja:

Jonas Čiurberkis ir Vytautas Gedgaudas

Baltieji ekstremistai

Nedidelio Amerikos miestelio negrų vado-vas, kalbėdamas su šerifu, pareiškė, kad "jeigu (negrų) reikalavimai nebus patenkinti per 72 va-landas, miestelis paskės liepsnose". Šerifas ra-miai atsakė: "Jei taip atsitiktų, pamatysit, kiek čia gyvena baltųjų ekstremistų".

Kas atsitiko tame miestelyje, kol kas neži-nia, bet liepsnoja Detroitas ir visa eilė kitų Ame-rikos miestų.

Tai didelė Amerikos problema, kurios čia ne-išspręsimė. Galime tik prisiminti tuos laikus, kada be Fordo fundacijos, o kitų organizacijų pa-galba, atvykę į šį kraštą imigrantai, daugumoje be cento kišenėje, vistiek išsikūrė, nepabijojo darbo. Įsigijo nuosavybę, išleido vaikus į moks-lą.

Neseniai Fordo fundacija paskyrė vienai Cle-velando organizacijai tam tikrą sumą pinigų. Toji organizacija (Nationalities Services Center), iki šiol veikusi kaip pagalbininkė kai kurioms tauty-bėms geriau anglų kalbos pramokti ir kt., tuospi-nigus gavusi, turės vykdyti programą tautybių grupių ir negrų sugyvenimui puoselėti. Toji programa mums nežinoma ir tautybių leidžiamais laikraš-čiams nėra pristatyta. Lieka klausimas, kas ką ir kaip to sugyvenimo turės mokyti.

Fordo fundacija, turtinga pinigais ir įtakinga jų paskirstyme, nebuvo niekad panaudota jokiam tautybių reikalui, jokiam tautybių grupių kultūri-niam užsimojimui. Ši kartą tų pinigų paskirsty-mas Clevelando organizacijom pataikė negrų or-ganizacijų adresu. Šalia Nationalities Services Center, dalį jų gavo ir "juodosios jėgos" grupė pravedimui organizuoto balsuotojų įregistravimo.

Šie faktai kalba patys už save, nes "baltieji ekstremistai" ką beveikdami, nerado kelio į For-do fundaciją, ir kitas turtingas fundacijas, prašant pinigų savo tikslams paremti. Viskas atliekama savo jėgomis, kad ir pykstantis ir barantis, bet "neparsiduodant" primestinos programoms.

Dėmesys šiandien krypta į juoduosius eks-tremistus, kurie savo konferencijose skelbia ka-rą "baltiesiems velniams". O tie baltieji, kad ir neseniai atvykę į šį kraštą, nei nepagalvojo, kokių pavyzdžių, kokia trauka galėtų paveikti gyvenamąją aplinką, jei nepaskęstų savoje užtvare, o paro-dytų daugiau dėmesio ryšiams su administracija, organizacijomis ir fundacijomis, kurios tų sveikų iniciatyvos, civilizacijos ir kultūros požymių kar-tais nei nepastebi.

Neatvykome į šį kraštą pamokslauti, kitų mo-kyti. Bet gyvenant kartu, džiaugiantis visuotinu gerbūviu, tektų nuosekliau ir giliau pažvelgti į tą socialinę aplinką, kurioje kuriasi ir bręsta dide-lių pavojų daigai. Turėtume praverti akis ne tik laikraščius vartant ir stebintis iš riausių apim-ties, bet pramatyti galimybes gelbstint adminis-tracijai tais "ekstremizmo" pavyzdžiais, iš kurių išplaukia ne laukiniškumas, o pastangos kurtis pa-tiems žmonišką gyvenimą.

Mums rašo

PADEKIME ISLEISTI ISTORINĘ KNYGĄ APIE SENUOSIUS PRŪSUS

Mažosios Lietuvos veikė-jas dr. Martynas Anyšas per daugelį metų yra surin-gęs gausios medžiagos ir ją paruošė išleisti knygą. Vei-ka-lą dar rankraštyje premi-javo ir išleis Mažosios Lie-tuvos Lietuvių Draugija Chicagoje.

Istorinės knygos vardas: Senprūsų giminių kovos su Vokiečių Riterių Ordinu nuo 1230 iki 1283 metų.

Alg. Gustaitis

ORIGINALUMO IEŠKOTOJAI

"Saugokitės netikrų pranašų..." Biblija.

"Kad ir nežmoniškai, bet kitoniškai". Liaudies patarlė

Dabar yra labai ma-doje radikalus nukrypimas į kairę, stengiamasis pasirodyti dideliais libe-ralais, noras viską nie-kinti ir griauti, ką svei-kas protas diktuoja, gyve-nimo faktai rodo, o tada išrasti naujus skambius šūkius, nors jie būtų aiš-kios nesąmonės. Dauge-lis tokių naujovinių stengiasi būti originalūs bet kuria kaina ir pra-deda įrodinėti teigimus, kurie tik nesubrendusio galvoje gali atsirasti.

Tokie vaikiški išsišo-kimai sutinkami ne vie-noje kokioje grupėje, sa-kysime, pasiskelbusioje liberalia, bet ir tradici-nių konservatorių auklė-tiniuose. Tai savotiška šių laikų liga. Pavyz-džiui, ateitininkų orga-ne "Ateitis" praeitų me-tų 8 nr-y buvo atspaus-dintas straipsnis "Apie tautybę, mitus ir kita", pasirašytas Felikso Ju-cevičiaus. Nežinau, ar jis yra aštuoniolikame-tis, ar jau netoli aštuo-niasdešimties, tačiau jo galvojimas daugeliu at-vejų yra vaikiškas. Štai keletas jo tvirtinimų. "Tautas sukuria ne krau-jo, kalbos ar žemės šauksmas, bet žmogiš-kos prigimties impera-tyvas gyventi kartu... (Toliau seka virtinė sve-timžodžių.) Gyventi kar-tu reiškia bendradarbiau-ti vienas su kitu. Kai nebėra bendradarbiavi-mo, nebėra ir tautos. Tauta miršta ne tuomet kai jos nariai nebekal-ba savo tėvų kalba, kai praranda savo tėviškes ar savo rasinius bruo-žus, bet kai atsisako gy-venti kartu ir bendradar-biauti".

Nei vienai šių minčių negalima pritarti. Tai pa-radoksai. Sumaišomos bendruomenės, pilietybės ir tautybės sąvokos. "Gyventi kartu" dažnai yra verčiami žmonės, ku-rie visiškai to nenori, tačiau neturi kitos iš-eities. Pagal Jucevičių išeitų, kad kalėjimas ar priverčiamo darbo sto-vykla jau sukuria "tau-tą", nes ten įvairios kil-mės asmenys yra pri-versti gyventi kartu ir bendradarbiauti, kadan-gi tai neišvengiama. Mes žinome, kad ir tokiose są-lygose asmenys, kurie kalba ta pačia savo tėvų kalba, yra tos pačios kil-mės arba rasės, yra iš-to paties krašto, palaiko vienas kitą, gelbsti vie-nas kitam ir kiek galė-dami sutelktomis jėgo-mis stengiasi išsilaiky-ti. Mes tai vadiname tau-tiniu solidarumu. Kam teko skaityti darbo sto-vyklų įnamių atsimini-mus, tas negalėjo nepa-stebėti, kaip dažnai yra pabrėžiamas pabaltiečių tautinis solidarumas. Šiame krašte mes visi matome negrų rasinį so-lidarumą. Eilinio prasi-kaltėlio areštavimas jau sukelia šimtų ir tūkstan-čių maistavimą, visiškai nekeliant klausimo ar suimtas yra nusikal-

tęs. Baltųjų rasinį soli-darumą sužlugdė komu-nistų puoselėjamas ra-sizmo baubas.

Sovietai deda dideles pastangas iš įvairių tautybių žmonių sukurti naują "sovietinį žmogų" ir "tarybinį patriotą". Tatai jiems labai sunkiai sekasi, nes rusas nori pasilikti rusų, lietu-vis -- lietuvių ir uzbe-kas -- uzbeku. Sovietai laikosi tokio pat dės-nio, kad vienos valstybės pi-liečiai turi gyventi kar-tu ir bendradarbiauti. Ži-noma, kągi padarys lie-tuvis ar uzbekas, jis pri-verstas ir gretimai gy-venti, ir bendradar-biauti, kiek tai neišven-giamai yra reikalinga, su "vyresniu broliu" ru-su, kuris jį niekina ir išnaudoja. Tačiau tai nėra laisvas pasirinkimas, tai tik bėdos atvejis silp-nesniam. Argi tokiam Ju-cevičiui nieko nėra tekę girdėti ir skaityti, kaip lietuviai žiaurios prie-vartos priemonėmis bu-vo vokietinami, lenkina-mi ir rusinami? Mūsų skaitlingesni ir stipres-ni kaimynai tam tikro pasisekimo turėjo, bet ko-kiomis priemonėmis ir kokia kaina tai buvo pa-siekta? Tokio elgesio mes negalime pagirti, mes juo šlykštėjame.

Visi žinome, kad toks vokiečiai ar rusas nie-kados nemanė ir nema-nys pasidaryti kuo nors kitu, kokių "bendragyve-nimišku tautiečių", bet norės likti kuo jis yra, su visomis "senomistau-tinėmis dogmomis". Už-tat sovietai nutarė panau-doti kitą priemonę: pir-miausia surusinti visas savo imperijoje gyvenan-čias tautines mažumas. o paskum bandys sukurti pasaulinį tautietį ar pilie-tį, kuriopagrindė bus tas pats rusas. Tai tas pats senas rusiškas imperia-lizmas.

Beje, prieš keliolika metų laikraščiai rašė apie vieną amerikietį, kuris norėjo atsidėti JAV pilietybės ir pasida-ryti "pasaulio piliečiu". Visi iš jo juokėsi, laikė nepilnapročiu. Matyt, taip ir buvo, arba jis no-rėjo tik pasigarsinti ir tatau jam pavyko.

Pasižvalgę šiame krašte mes matome, kad daugelis imigrantų dė-jo ir deda dideles pastan-gas gyventi savo tauti-niame "ghetto", kuriuos pagal dabar vyraujančią madą taip labai niekina F. Jucevičius. Tie imi-grantai, neišskiriant ir lietuvių, sudėjo dideles materialines aukas steig-dami savo tautines para-pijas, statydindami baž-nyčias, mokyklas, kultū-ros namus, sales ir klu-bus. Kodėl jie taip da-ro? Taip jiems diktuoja tautinis instinktas. Mili-jonus kartų yrapatvirtin-tas dėsni, kad žmogus geriausiai jaučiasi ir pil-niausiai išvysto savo ga-lias gyvendamas tokioje bendruomenėje, kurios nariai yra tos pačios kil-mės arba rasės žmonės, kurie kalba ta pačia ka-lba, turi tą pačią juos ri-šančią istoriją ir papro-čius, džiaugiasi tuo pa-čiu liaudies menu, išpa-žįsta tą pačią religiją. Tokios bendruomenės

yra geriausia apsaugos priemonė nuo banditiz-mo, vandalizmo, fizinio ir dvasinio nuskurdimo, jaunuomenės prasikal-timų ir kitų blogybių.

Pažiūrėkime į kinie-čius. Jie visiškai nesi-baido "China town", ten jie puikiai jaučiasi ir jų tarpe mažiausia yra pra-sikaltėlių ir visokių iš-krypėlių. Jų šeimosetė-vas yra autoritetas, ku-ris motiniškai nepaikina vaikų. Užtat kiniečiai, kaip padorūs ir tvar-kingi piliečiai, igijo pa-garbą ir pasitikėjimą. Jie stengiasi geresnį bū-vį pasidaryti sąžiningu darbu, taupumu ir tvar-kingumu, nereikalauda-mi visokių privilegijų ir milijoninių dovanų už nie-ką. Neturtą ir skurdą ga-li panaikinti tik darbas, bet ne milijonų mėtymas vėjais. Tatai tiktai tvir-kina žmones, sukelia dar didesnį apetitą, įpratina gyventi paraziškai.

Kinietis yra ir noripa-silikti kiniečiu. Niekas jo dėl to nekaltina. Už-tat klaidingas yra Juce-vičiaus tvirtinimas, kad "užsidarymas ghetto-tautai reiškia dvasinę sa-žiudystę", arba kad "tau-tybė labiau siaurina as-menybę, negu praplečia". Lietuviai irgi mėgsta gy-venti tautiniame "ghet-to", kaip Marquette Par-ke Chicagoje. Kur tokių galimybių nėra, ten kaip tik prasideda dvasinė sa-žiudystė ir lietuvių tar-pė. The "ghetto" ir pa-triarchalinė šeima iš-laikė žydų tautą gyvą per du tūkstančių metų. Ar kartais Jucevičiui nete-ko skaityti tokios knygos, kuri vadinama Biblija? Jos senosios knygos duo-da žydų tautos istoriją, iš kurios naujoviški teo-retikai galėtų daug pa-simokyti.

Daug kalbama apie neg-rų nenorą gyventi sąvy-jų tarpe ir norą maišy-tis su baltaisiais. Dar di-delis klausimas, kiek tas noras nėra jiems agita-torių įkalbėtas. Nenoras gyventi savo rasės ar sa-vo tautiečių draugėje yra pirmasis išsigimimo ženklas.

Yra senas posakis, kad negalima vandens su-maišyti su aliejumi, nors ir kažin kaip juos kartu plaksi. Mes mato-me, kas išėjo šiame kraš-te iš priverstino rasių maišymo. Nuo 1954 me-tų, kai buvo pradėta pri-verstinė integracija, ra-sinė neapykanta išaugo neregėtu mastu. Rasi-niai sąmyšiai, kaip ko-kia epidemija, nusiaubia vieną miestą po kito, ta-čiau su tuo mes jau be-veik apsipratome. Visa tai padarė komunistų la-bai gudriai dirguoja-mas "civilinių teisų" sąjūdis. Prieš 1954 m. tokios rasinės neapykan-tos abiejose pusėse ne-buvo. Ir kuo toliau, tuo bus blogiau, jei bus sten-giamasi per prievartą įgyvendinti negalimi da-lykai, kaip "fair hous-ing" arba "racial balan-ce" mokyklose. Jau iš pat mažų dienų vaikuose susidarys rasinė neapy-kanta, kurios anksčiau nebuvo. Šiandie jau turi-me rasiistinį "black power" sąjūdį. CORE ir SNCC vada aiškiai pa-

sisakė, kad tarp jų ir bal-tųjų negali būti jo-kio bendradarbiavimo, jiems jokie talkininkai ar "broleliai-kvailėliai" iš baltųjų tarpo nereikalin-gi. Ima viršų visiškai ne-noras kartu taikiai gy-venti ir bendradarbiau-ti, jie yra apsaugę nuo noro valdyti. Sekant Ju-cevičium išeitų, kad ame-rikiečių tautos daugiau nebėra. Jie vistiek tik ma-žuma, kuri anksčiau ar vėliau bus sutvarkyta ir tvarka bus atstatyta. Ta-čiau sąmyšio ir nuostolių dar nemaža bus pridary-ta.

Reikia pripažinti, kad komunistai savo tikslą pasiekė. Jie susilpnino savo galingiausį varžo-vą, sukeldami neramu-mus ir vidaus sąmyšius, kurie kaip uraganas nu-siaubia vieną miestą po kito. Vis dar nesiryžta-ma pasakyti gana, agi-tatoriai laisvai keliau-ja iš vienos vietos į ki-tą, moko gaminti ir var-toti "Molotovo koktei-lius". Prie to neryžtin-gumo žymiai prisidėjo ir jauni tik išperinti viso-kie "sociologai", arba persenę, bet nori būti jau-ni profesoriai. Net ir ku-nigų esama tokių "pra-našų" tarpe. Jiems rei-kia naujų idėjų, skambių šūkių, nors visa tai bū-tų didžiausia nesąmonė, priešinga žmogaus pri-gimčiai ir visiems gy-venimo faktams.

Dr. J.B.

NEITIKĖTINA, BET TIESA...

● JAV FEDERALINĖS val-džios remiami projektai kai kam sukelia nusistebėjimą. Pa-vyzdžiui, Kalifornijos univer-sitetas Los Angeles gavo 15, 000 dol. paramos paruošimui folkloro, magikos ir burtin-nių žodynui. Be to, 5000 dol. skirta smuiko dažu, vartotų prieš 1737 m. analizei, 20,000 dol. vokiškųjų tarakonų tyrimui ir 11,782 dol. prancūzų medicinos socialinei istorijai tarp 1789 - 1815 m. parašyti.

● KAD kriminalinių nusikal-timų skaičius paaugo šešis kar-tus daugiau, negu gyventojų skai-čius. Tai praeitų metų statisti-ka, patiekta FBI direktoriaus H. Hooverio. Praeitais metais įvyk-dytų stambesnių nusikaltimų skaičius pasiekė 3 milijonus. Nusikaltimams sulaukyti nesu-rasta jokių "stebuklingų vais-tų". Lieka tik -- jų aiškin-i-mas, greitas nusikaltėlių su-ėmimas ir realistinis įstatymų pritaikymas. Amerikos spauda, susirūpinusi tuo klausimu, ra-šo, kad kas klydo įstatymų vykdymui, klydo tvarkos ir gy-ventojų ramybės palaikymui.

● ... DAUGELIS ŽMONIŲ Ame-rikoje stebisi kai kurių studentų gyvenimu. Skaitant spaudą, ran-di, kad dalis jų ruošia demons-tracijas, žygius "prieš ką nors" rūko ir kitaip vartoja nuodijan-čias medžiagas, naktimis susi-rinkę svarst laisvosios meilės problemas, važiuoja tūkstan-čius mylių trukšmingoms atos-togoms Floridoje ir t.t. Kyla klausimas, kas apmoka jų moks-lapinigių ir kas rūpinasi jų stu-dijomis?...

● ... ŽEMĖS OKIS dar yra viena iš pagrindinių gamybos šakų Amerikoje. Šiandien Ame-rikos ūkininkas gamina maisto sau ir 38 žmonėms išmaitinti, 8 mil. fermerių ir pagalbininkų eilėn jungiasi dar 6 mil. tų, ku-rie kartu parduoda žemės ūkio produktų už 5,6 bil. dol. Įmetus, 30 nuoš. visų dirbančiųjų įjung-ti arba į tiesioginį žemės ūkio darbą arba tarnauja žmonėms, ku-ris aprūpina žemės ūkį reika-lingomis darbui priemonėmis

AKIMIRKOS

BRONYS RAILA

PSICHEDELIŠKA SIMFONIJA (3)

Antroji dalis — ANDANTE

Chicagoje kas antrą savaitę Lietuvos Atgimimo Sąjūdis išleidžia laikraštį vardu "Laisvoji Lietuva". Iš jo dedamų straipsnių nekartą matyti svajonė, kad tai turėtų būti prof. A. Voldemaro dvasios augintinių ir jos reiškėjų kūrinys dabartyje. Kiekvieno atveju, čia nestinga voldemarininkiško temperamento, "griežtos rankos" mostų ir vadinamo bekompromisinio patriotizmo. Šiaip jau daugumas laikraščio politinių, ideologinių ir poleminių straipsnių, išskyrus Julijū Smetoną, pasirašomi slapyvardžiais. Narsumas už slapyvardžių tvoros didelis, kitų pavardės mielai linkinujamos, bet asmeninės atsakomybės už savo žodžius vengžiama.

Kaip laikraštis savo skaitytojams persto kitų mintis bei įvykius ir juos komentuoja, galėtų vaizdžiai parodyti atvejais, kurių man yra kaip tik tiesiogiai žinomas.

1966 m. pavasarį Šviesos-Santaros Federacijos Chicagoje ir New Yorko skyriai buvo mane pakvietę viešai paskaitai laisvės kovų ir tautinės rezistencijos temą. Kaip rodo tebeturimas paskaitos rankraštis, kurį kada nors vėliau ketinu paskelbti ruošiamoje knygoje, tarp kitko, čia buvo vieta, kur pagerbus žuvusius, bet priešui jau nebe pavojingus herojus, toliau pasakiau:

Dabar čiai ir ateičiai dar svarbiau yra gyvyji didvyriškumas, nes taip pat heroizmas yra atlaikyti nevilį, nelaisvę, persekiojimus, išsilaikyti arčiau su tautos kamieniu kiek tikta galima, visokiom įmanomomis priemonėmis padedant tautinės laisvės ir savarankumo siekti, - iš pagrindžio, kasdienos gyvenime, net per okupanto institucijas. Priešas yra giliai įsikverbus į lietuvių tautos kūną, skverbiasi jis ir į laisvųjų lietuvių sambūrius. Ne tik pateisinama, bet senai būtina, kad ir lietuviai patriotai skverbęsi, infiltruotųsi į priešų tarpą. Ilgesnėje perspektyvoje tai duos savo vaisių ir tai būtina visokiais požūriais. Herojai ne tik tie, kurie žuvs, bet ir tie, kurie tėvynės neišdavę, išsilaikę gyvi savo žemėje, nes jų įnašas ateičiai dar bus be galo reikalingas".

Kai atvira ginkluota kova pasidaro neįmanoma ar tam tikru laikotarpiu neturėtų teigiamos prasmės, kai laukiamas laisvės

šimtmečiais prailgėja, pagrindžio rezistencija turi eilę kitokių priemonių tautos išsaugojimo ir laisvės siekimo, - tarp kitko, labai rizikinga, bet būtina reikala įsikverbti ir į priešų institucijas. Tai suprantama kiekvienam, kas nors truputį bus pažinęs rezistencijos metodus.

Bet "Laisvosios Lietuvos" bendradarbis Julius Palendras (aišku, irgi slapyvardė, nors nesunkiai atspėjama), rašydamas apie mūsų liberalų varpininkų pažitras į kitų liberalų mitus (1967.VII.6) ir fantastiškai juos komentodamas, apie aną mano paskaitos vietą šitaip dėsto. Esą, Chicagoje ir New York'e aš raginęs Lietuvos žmones - ... "dar daugiau infiltruoti į bolševikinį kūną", atseit, tapti dar geresniais negu iki šiolei komunistais, kad tuomet galėtų daugiau įsimeinti Kremliaus tirionams ir išprašyti iš jų daugiau teisių "socialistinei Lietuvos respublikai" (!)

Ir čia pat dar pridėda, kad tai mintys iš mano "įrekorduotos kalbos". Jeigu kieno nors ausis taip "įrekorduoją" mano pasakytus žodžius ir jų prasmę tai pirmiausia pas atitinkamą specialistą reikėtų patikrinti ausį ir įsitikinti, gal ten patekio kokia labai atšūpusi adatėlė, ar surūdijusi vinis. Jei po operacijos vistiek klausia nepasitaisytų ir Julijū Palendrei vis girdėtųsi, kaip aš raginau Lietuvos žmones "tuomi daugiau įsimeinti Kremliaus tirionams", tai nebūtų kitos išeities, kaip rašyti straipsnius psichiatrinėmis temomis, - panašiomis, kokių viena kita dabar būna ir Dirvoje.

Julius Palendras muzika "L. Lietuvos" pirmutiniame puslapyje labai derinasi su laidotuvių skelbimų stulpais aprėmintą rubriką (reikšmingumui pabrėžti) paskutiniame puslapyje, kurią prirašo Galvainis (aišku, irgi slapyvardė) ir kuri pavadinta pasigėrėtina kukliai - "Grynos mintys".

Išskyrus lietuvių kalbos gramatikos, sintaksės ir rašybos grynumo stoka, šiaip jau mintys čia dažniausiai labai teigiamos ir grynios. Komanduojančio puskarininkio tonu vis nurodoma, kas negerai ir kas ką turi padaryti. Rašytojai turi parašyti gerų patriotiškų knygų, dailininkai nupaišyti gerų paveikslų, istorikai parašyti teisingas Lie-

tuvos istorijas, kiti duoti atsakymus į klausimus, kokios buvo etnografinės lietuvių tautos sienos amžių bėgyje, kokios svarbios sutartys ir kada buvo sudarytos su kaimynais, kiek lietuvių gyventa praeitame šimtmetyje Vilniaus ar Gardino gubernijose, kaip toli siekia lietuviški vietovardžiai Mažojoje Lietuvoje ir t. t.

Mūsų grožinėje ir mokslinėje literatūroje šiek tiek atsakymų į tuos klausimus galima rasti, kas netingi daugiau pasiklausti. Tik vis dar nebuvo pasitaikę aptikti, kiek Galvainis šiose srityse išsamiai pasidarbavo. Bet 1967.VI.8 d. numeryje pasirodė, kad jo esama puikaus istoriko, politiko ir pasiryžėlio.

Lietuvių liaudies meno parodos Kalifornijoje tikriausiai nė nematęs, o tik Hermano Tumo straipsnį pasiskaitęs, Galvainis savo grynas mintis čia taip pat pradeda: "Prof. Gimbutienė Los Angeles u-tė išstatė Lietuvos žemėlapi, kur Mažoji Lietuva visa nurašyta svetimiems!" Būtų labai svarbus faktas, tik kaip mokslininkui reikėtų truputį daugiau tikslumo. Kaip pankašiau jau esam rašę, "išstatymas" įvyko ne Universitete, bet Etninio Meno Muziejuje, išstatė ne Gimbutienė, bet Muziejaus vadovybė, ir ne žemėlapi, o orientacinį maketą lankytojams sušiovkti, kur tas kraštas yra. Mažoji Lietuva čia parodyta ne Gimbutienės "nurašyta svetimiems", o tik kad ši vietovė dabar tiesiogiai Sov. Rusijos valdžiai ar užgrobita, kas yra, de jure, faktas. Ir net ne visa Mažoji Lietuva, nes ant Klaipėdos krašto jokio "nurašymo" užrašo nebuvo uždėta.

Tas vienas Galvainio sakiny pasirodo, kokiomis "grynomis mintimis" dirba kai kurių mūsų galvos šioje psichedeliškoje gėdynėje.

Kiti mūsų istoriko, politiko ir moralisto pareiškimai truputį temperamentiškesni. Dr. M. Devenis į galutinai išvedė iš kantrybės, viešu laišku Draugė pareiškęs, jog nekeliant klausimo, ar Karaliaučius įeina į etnografinės Lietuvos ribas, H. Tumo rekalamas jį dabar rodyti Lieuvos dalimi nebūtų įmanomas. Mat, Lietuvos valstybės žemėlapiuose Karaliaučius dar neįtrauktas, - nei Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos praeityje,

nei nepriklausomos Lietuvos valstybės žemėlapiuose vėliau - šiai.

Dėl šio ramaus, "matter of fact" Dr. M. Devenio patikslinimo Galvainis sušunka: - Gėda!... Net vokiečiai, tą kraštą valdę, žymėjo jį kaip Lietuvą. Lietuva čia buvo per šimtus metų, nors "politinę valdžią laikinai turėjo svetimieji"! Be abejo, psichedeliškai 700 metų yra laikinas akimirksnis, kaip septynios minutės. (Karaliaučiaus apygardoje, kaip žinoma, nuo senovės gyveno prūsai, šalia lietuvių ir latvių, trečioji aiščių arba baltų grupės gentis. 13-tame amžiuje ji tragiškai pralaimėjo kovą su krikiščionybės nešėjais įsibrovėliais kryžiuočiais, kurie pasigrobė net patį genties vardą - prūsai, Prūsija. Likę tikrieji prūsai savo dvasia ir kalba suartėjo su lietuviais).

Mūsų mokslininkas šią kelių šimtmečių painiavą išaiškina per dvi minutes. Esą, politinė valdžia anksčiau daug kur būdavo ne tautinė: - "vid. amžiais (turbūt, Viduramžiais?) visą Europą valdė Romos imperatorius, tai argi nebuvo likę Ispanijos ir Prancūzijos"?... Man labai gaila, bet "Romos imperatorius" niekada nėra valdęs visos Europos. Patsai titulas ne visad toks, kitokios prasmės, nebaturėjęs nieko bendro su romėnų imperatoriais.

Su kaupu perkrovęs galvą painiom istorinėm žiniom, mokslininkas Galvainis, kaip kirviu, atskaito moralus mūsų bailiams ir pataikūnams. Esą, Dr. Devenis ištaręs "aiškų melą", kad Karaliaučiaus sritis niekada Lietuvai nepriklausė. Iš tikrųjų, Devenis savo išspausdintame laiške kalbėjo apie visai ką kitą, - kad ligi šiol nebuvo tokių žemėlapių, kur Karaliaučius būtų buvęs rodytas Lietuvos valstybės teritorijos dalimi... To skirtumo nesupratęs, Devenio teisingą sakymą "L. Lietuvos" kolumnistas vadina melu ir tuojau pats išnešioja kitokį neva Devenio sakymą. Beviltiška!

O kai taip, tai ir "galutinės išvados" labai žvangios.

"Meskime svyravimus ir pagundas. Lietuvą išvaduosime tik grynų pasiryžimu, o ne pasitikėdami bolševizmo "gera valia" ar kultūrėjimu... Tik bailiai ir pataikūnai tą Litauen išverčia Sovietija... Reikia suprasti anų laikų valdymo formas, o ne giedoti pagal šios dienos bolševikų melodiją..."

Muzika, o ne žodžiai. Drąsos ir ryžtingumo simfonija, o netik šiaip koks nublukęs mūsų naujabinis žurnalizmas. Jeigu nematytum, kaip kieno ausyse surūdijusi vinis "rekorduoją" pasakytą ar straipsnių mintis, galėtum

V. KASIULIS

Paryžiaus muzikantai (tempera)

stebėtis beribių žūlumu. Bet ar verta stebėtis psichedeliškais išgyvenimais ir tų jausmų reiškimu būdais? Juk čia yra tiek ekstrastensorinės teisybės!

paraližuoja kovingą ryžtingumą... Bet užtat kokie puikūs ir narsūs straipsniai vėliau pasirašo!

expo67

MONTREALYJE

15 min. nuo EXPO išnuomojami privačiai dideli patogūs kambariai su virtuve. \$10.00 dienai už kambarį su dviguba lova.

Ir vasarnamiai Laurentian kalnuose, prie didelio gražaus smėlėto ežero. Prašom užsisakyti iš anksto. A. Gaurys, 7730 Broadway, La Salle, Montreal 32, Quebec, Canada. Tel. 366-8528.

"EXPO 67"
MONTREALYJE

15 min. nuo EXPO išnuomojami privačiai dideli patogūs kambariai su virtuve, šeimoms ir pavieniams. \$10.00 dienai už kambarį su dviguba lova.

Vasarnamiai Laurentian kalnuose, prie gražaus didelio smėlėto ežero. Prašome užsisakyti iš anksto. A. Gaurys, 7730 Broadway, La Salle, Montreal 32, Quebec, Canada. Tel. 366-8528.

ŠPIONAŽO
PINKLĖSE

JOHANNES M. SIMMEL

(44)

-- Ponai, -- pasakė pulkininkas Werthe, -- aš ką tik gavau iš Berlyno instrukcijas. Kapitone Brenner, jūs už prisidėjimą likviduojant Crozant rezistentus, esate pakeliamas į majoro laipsnį ir Fuehreris jums suteikia karinio vertingumo ordino pirmos klasės kryžių.

Kapitonui tai buvo laimingiausia valanda gyvenime. Jo akys sužibėjo, kaip vaiko prieš kalėdinę eglutę. Jis stovėjo išsitempęs, -- Puikui! -- sušuko Lievenas, -- Sveikinu jus, majore! -- Tiesą pasakius, už tai turėčiau tik jums būti dėkingas. -- Nekaibėkit niekų.

-- Visai ne niekai, Turiu prisipažinti, kad šito operacijos nuo pat pradžios aš buvau nusistatęs prieš jus. Visas tas dalykas man atrodė didžiausia nesąmone. Aš net nepasitikėjau jums...

-- Jei nuo dabar manimi pasitikėsite, tai bus viskas gerai, -- pasakė Lievenas nuolaidžiu tonu.

Pulkininkas Werthe gavo Geležinio Kryžiaus pirmos klasės segtuką.

-- Geležinį Kryžių aš jau esu gavęs 1918 metais, -- paaiškino pulkininkas, -- Bet Berlynas manęs klausė ką jums, Lievenai, duoti? Ką jūs norėtumėte gauti?

-- Ordina manęs nevilioja, pulkininke, Bet jei jūs leidžiate pareikšti pageidavimą, tai...

-- Sakykite! -- ... aš norėčiau pakeisti veiklą. Aš nebenoriu dalyvauti kovoje prieš rezistenciją. Aš mėgstu gyventi linksmai ir juoktis. Paskutinėm savaitėm man buvo praejęs noras juoktis. Kadangi aš esu priverstas jums dirbti, norėčiau malonaus darbo.

-- Man atrodo, kad aš turiu kas jums patiks, Lievenai. -- Būtų įdomu sužinoti, pulkininke.

-- Prancūzijos juodoji rinka, -- pradėjo aiškinti pulkininkas, -- paskutiniu metu pasidarė pavojinga. Čia visi prekiauja: Todt or-

ganizacija, laivynas, Luftwaffe, armija ir dabar net Gestapo. Supirkinėtojai pakėlė pasiūlas iki astronomiškų kainų. Mašina, kuri normaliai kainuodavo 40,000 frankų, dabar nebeuama už milijonus! Gestapo Saussaies gatvėje atidarė kovai su juodąja rinka tarnybą. Iš visos Prancūzijos sušaukti agentai buvo paruošti naujoms pareigoms. Šita tarnyba yra SS Sturmbannfuhrerio žinioje. Bet ji nedavė laukty rezultatų, nes agentai greit pastebėjo, kad jie daugiau laimi kolaboruodami su spekuliantais. Ar jums, Lievenai, patiktų dirbti šioje srityje?

-- Mielai.

-- Ar tai nebus jums pavojinga?

-- Man atrodo, kad šio srityje aš esu gavęs praktikos Marselyje. Pagaliau, visos sąlygos yra mano dispozicijoje, Boulogne miške aš turiu vilą ir esu vieno Paryžiaus banko dalininkas. Tas lengvai padės sudaryti pasitikėjimo atmosferą aplink save.

Taip sakydamas Tomas pagalvojo, kad vėl galės džiaugtis privataus gyvenimo malonumais ir palengva atitolti nuo vokiečių žvalgybos. Kas žino, gal vieną dieną pavyks pabėgti į Šveicariją...

Tomas Lievenas atgavo savo banką Paryžiuje, kaip toj pasakoj žmogus po ilgo septynerių metų miego surado savo gimtąjį kaimą. Svarbėjai dalininkai ir didžiulia tarnautojų tebebuvo vietoje. Tomas nuvyko į Boulogne mišką ir jį pagavo nostalgija, pamačius savo vilą. Jis prisiminė čia praleistas malonias valandas su Mimi Chambert.

Duris atidarė graži kambarinė. Lievenas paprašė, kad apie jo vizitą praneštų šeiminiui. Jį nuvedė į saloną.

-- Kapitonas tuojau ateis.

Tomas apžiūrėjo kambarį. Baldai, paveikslai tebebuvo jo. Tarpdury pasirodė vyriausiojo štabo išdininkas kapitonas, išdidžiai išsipūsdamas.

-- Aš vadinuose Hoepfner. Heil Hitler! Kuo galiu jums būti naudingas?

-- Tomas Lievenas. Tuoj pat iš čia išsikraustydamas! Kapitono veidas įgavo violetinę spalvą.

-- Ar jūs girtas?

-- Visai ne.

-- Ką reiškia tas idijotiškas juokas?

-- Tai joks juokas. Čia yra mano vila.

-- Vila yra mano. Jau metai kai čia gyvenu.

-- Tai matyti iš purvo, kurį čia palikote.

-- Lievenai, ar kaip kitaip jūs vadinatės, man padarysite malonumą tuoj pat išeidamas, arba aš pašauksiu policiją.

-- Aš išeinu, -- atsakė Lievenas, -- bet norėčiau jums paste-

bėti, kad užsisegtumėte savo kelnes...

Iš vilos Lievenas nuvyko pas pulkininką Werthe ir už dviejų valandų kapitonas Hoepfner iš savo tiesioginio viršininko gavo įsakymą tuoj pat išsikraustyti iš vilos. Naktį kapitonas praleido viešbutyje, niekaip negalėdamas suprasti šios paslapties.

Jei išdo kapitonas prado vilą, tai pulkininkas Werthe neteko savo geriausios tarnautojos gražiosios Nanette, kuri su Tomu susipažino 1942 m. gruodžio 12, kai jis buvo išleistas iš Gestapo kalėjimo. Ji staiga paprašė atleisti jį iš tarnybos ir už kelių dienų pulkininkas Werthe, vizituodamas Tomą, ją rado pas Tomą.

-- Nepykite pulkininke, pasakė ji šypsodamosi. -- Gauti tarnybą Boulogne miške, man visad buvo didžiausia svajonė...

1943 m. rugsėjo mėnesio pradžioje Tomas įsikūrė pagal savo skoni. Rūsų buvo pripildytas geriausiais vynais ir kitokiais alkoholiniais gėrimais, o maisto sandėlys buvo pilnas geriausio maisto. Kovą prieš juodąją rinką galima buvo pradėti!

Vienas svarbiausių juodosios rinkos lyderių, kaip pulkininkas Werthe nurodė, buvo Paryžiaus bankininkas Jean-Pierre Ferroud. Tomas nedelsdamas pakvietė jį pas save vakarienei. 1943 metais prancūzai tik išimtinai atvejais lankydavo vokiečius, arba juos pas save kviesdavo. Normaliai susitikdavo restorane, bare, teatre, bet niekad namuose. Nebent tam turėdavo rimtą priežastį...

Tad Tomas nustebo, kai Ferroud priėmė kvietimą. Vakariene buvo paduota prie žvakių ir Lievenas parodė visus savo kulinarijus gabumus. Ferroud buvo smaguri ir liko sužavėtas Lieveno staliu.

Po vakarienos, gurkšnojant konjaką, buvo pereita prie reikalo. -- Informacijos, kurias turiu apie jus, -- pasakė Ferroud, -- yra nepilnos, tad normaliai turėčiau nepasitikėti. Jus nukreipė mane, nes mane laiko juodosios rinkos svarbiausiu lyderiu. Ar ne taip?

-- Visai teisingai, -- atsakė Tomas. Tik man nesuprantama...

-- Kas?

-- Kad, nežinrnt nepasitikėjimo, atėjote pas mane. Tam turėtų būti priežastis.

-- Aišku, Aš norėjau susipažinti su žmogumi, kuris, galimas dalykas, bus mano priešas. Pagaliau, aš norėjau sužinoti kainą, nes mes galėtumėme susitarti...

-- Jūsų informacijoje yra mažytė klaida, -- pastebėjo Tomas, -- Labai gaila, pone! Aš tikėjau, susitikti sau lygų priešą...

(Bus daugiau)

KŪRYBA IR MOKSLAS

ŠVIETIMO KELIAI LIETUVOJE IKI PIRMOSIOS BOLŠEVIKŲ OKUPACIJOS

Lietuvos švietimo keliai ir kovos dėl jų buvo sunkios, kaip gal nė vienos kitos valstybės ar tautos. Tos kovos dėl švietimo, o tuo pačiu ir dėl tautos laisvės ir nepriklausomybės, pareikalavo daug ryžto ir aukų.

Nešant carinės Rusijos priešpauzą, pirmi Lietuvos švietimo keliai ėmė skaidrėti tik po 1905 metų revoliucijos. Nuo to laiko kaip tik ir prasidėjo laisvesnis švietimo kelias. I Lietuvą ėmė grįžti išblaškyti po plačiąją Rusiją tremtiniai mokytojai, pradėjo rodytis lietuviški vadovėliai, vienur kitur pradėta steigti lietuviškos mokyklos. Nors pradžia labai buvo

sunki, bet vistiek pirmieji švietimo ledai jau buvo pralaužti.

Rusų valdymo metais pradžios mokyklų buvo nedaug. Pagal 1913 m. statistikos duomenis, buvo apie 700 pradžios mokyklų su 1.002 mokytojais ir apie 50.000 mokinių. Tuo būdu kiekvienam vaščiui teko 1-2 mokyklos.

Didysis karas, o su juo ir vokiečių okupacija, nutraukė bet kokią pradžios mokyklos darbą. Susikūrus nepriklausomai Lietuvai, kaip ir viską, reikėjo iš nieko pradėti kurti švietimo židinius-mokyklas. Nebuvo mokytojų, mokslo priemonių, mokykloms patalpų. Visos inteligentinės pajėgos buvo įtrauktos į kitas valstybės kūrimo sritis, tada labiau jų reikalingas. Atrodė, kad mokykla galėjo palaukti. Tačiau ir mokykla nebuvo palikta nušaliam. Prisikėlus Lietuvos, virš 120 metų laikyta tamsoje, visa savo energija ėmė siekti mokslo šviesos. Dego naujos mokyklos, įvairūs kursai ruošė naujus mokytojų kadrus, pradėta mokyklas steigti kaimuose.

1919 m. pradžios mokyklų buvo 1.036, mokytojų -- 1.323, mokinių -- 45.540, o jau 1920 metais -- mokyklų 1.173, mokytojų -- 1.438 ir mokinių -- 71.648. Kasmet mokyklų tinklas sparčiai augo, jis plačiai aprėpė visą Lietuvą (be lenkų okupuoto Vilniaus krašto) ir pasiekė didelio skaičiaus.

1938 metais, be Klaipėdos krašto, buvo 2.002 ketverių metų kurso pradžios mokyklos ir apie 300 šešerių metų, iš viso 2.392 mokyklos, kuriose dirbo apie 5.257 mokytojai. Taigi, kiekvienai pradžios mokyklai teko vidutiniškai 1.029 gyventojai ir kiekvienam komplektui -- 487 gyventojai.

Pradžios mokyklas lankė per 269.950 mokinių. Kasmet keturių skyrių pradžios mokyklas baigėdavo per 22.500 mokinių, šešerių skyrių -- apie 500. Baigiančių mokinių skaičius kasmet augo. Gimtosios kalbos atžvilgiu mokinių buvo: lietuvių 238.696, žydų 17.500, rusų 8.503 lenkų 2.229, vokiečių 2.022, latvių 1.099 ir kitų tautybių 351. Pažymėtina, kad pastarai-

siais metais kiekviename valsčiuje buvo po 8-12 mokyklų, jų atstumas viena nuo kitos 3-5 km. Pradžios mokykla buvo ne tik visiems prieinama, bet ir privaloma, nes visame krašte buvo įvestas privalomas pradžios mokslas. Mokyklų tinklas buvo dar vis plečiamas, tobulinamas ir pats mokytojų sąstata, ieškoma naujų lietuviškų mokyimo metodikos kelių. Tai buvo švietimo kūrybos kelias, kuris jau ėjo normaliomis kūrybos ir tobulėjimo vėžėmis. Todėl Lietuva nepriklausomo gyvenimo metais galėjo didžiuotis švietimo srityje stovinti greita kitų Vakarų Europos tautų.

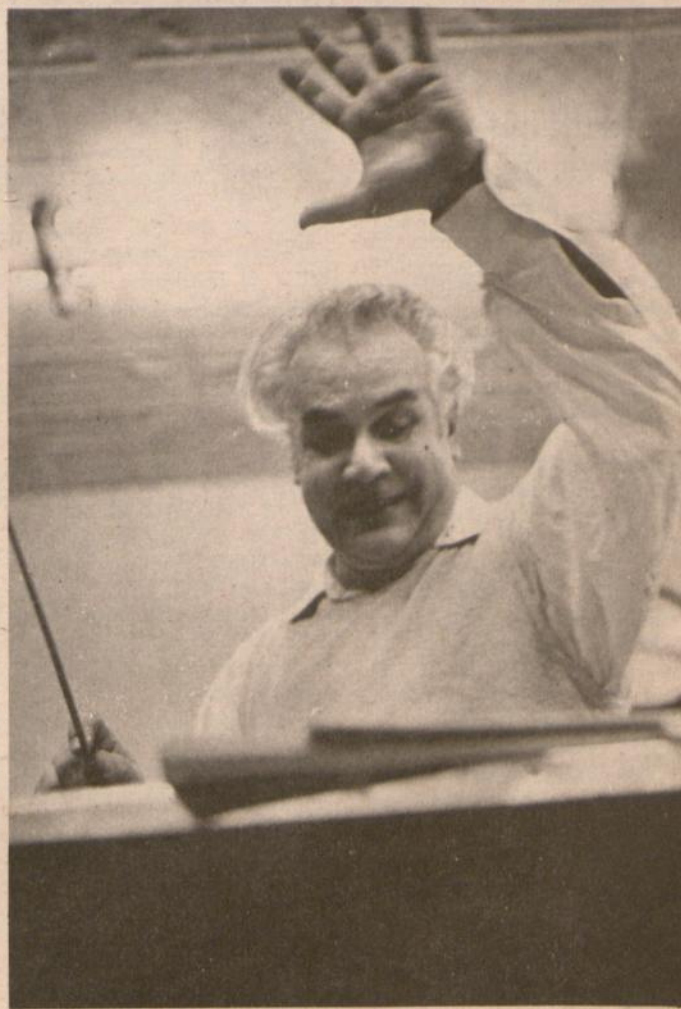
Jei sunkūs buvo pradžios mokslo keliai, tai dar sunkesni vidurinio mokslo. Dėl mažo prieš Pirmąjį Didįjį karą tos rūšies mokyklų tinklo, retas tėvų galėdavo savo vaiką siųsti į tolimą apskrities ar gubernijos miestą viduriniam mokslui eiti. 1913 m. rusų paskelbtais duomenimis "Pametnaja knižka

1938 m. lietuviškų vidurinių mokyklų buvo 27, aukštesnių -- 37, iš viso 64 mokyklos su 16.014 mokinių ir 1.050 mokytojų. Visos šios gimnazijos per 20 nepriklausomo gyvenimo metų išleido virš 11.000 abiturientų.

Bendrai, iš viso Lietuvoje buvo 89 vidurinės mokyklos, iš 29 progimnazijų, 21 valstybinė, 2 lietuviškos privatinės, 1 vokiška privatinė, 4 žydiškos priv. ir iš 60 gimnazijų: 31 valstybinė gimnazija, 10 lietuviškų privatinų, 14 žydiškų privatinų, 3 lenkiškos privatinės, 1 vokiška privatinė ir 1 rusiška privatinė gimnazija.

Visose nepriklausomos Lietuvos mokyklose vidurinio mokslo siekė 18.838 jaunuoliai: 9.462 berniukai ir 9.376 mergaitės.

Gimnazijos ir progimnazijos nepriklausomo gyvenimo pradžioje buvo tvarkomos atitinkamų prieškarinių rusų mokyklų pavyzdžiu. Nuo 1925 m. tose mokyklose mokslas buvo tvarkomas trimis kryptimis: a) su privaloma lotynų kalba, b) be lotynų kalbos, bet su sustiprintu svetimųjų kalbų dėstymu. Visose mokyklose buvo privalomos dvi svetimos kalbos: -- vokiečių ir viena iš trijų --

V. Marijošius diriguoja...

Vyt. Maželio nuotrauka

Stasė Šakytė

Į VASARĄ

Mano vitraže vis dar skaudžiai
klykia
vieną rudenį girdėti paukščiai,
ir vis regiu,
kaip jie sparnus ir kaklą
į padangę tiesia.

O,
kad ir aš galėčiau
palikti savo džiaugsmą,
užverst sunkias devynias
mąstymų knygas,
ir lėkt į vasarą,
kaip paukščiai.

Iš knygos "Alkana žemė"

Universiteto mokslo personalą sudarė per 283 žmonės.

Per pirmąjį savo gyvenimo dešimtmetį, Universitetui daug vargo sudarė patalpų stoka, vėliau tas klausimas išsprendė teigiamai. Turėjo dviems klinikoms rūmus prie Karo Ligoninės, Fizikos ir Chemijos institutą, Medicinos fakulteto rūmus, klanavusius per 2 milijonus litų. Didžiulius Universiteto rūmus, turėjo nupirktus I rūmus, be to, turėjo trobesių Botanikos sode, o ir jau buvo baigiamos statyti Universiteto naujos modernios klinikos, kurių statyba ir įrengimas kainavo apie 10 milijonų litų. Universiteto turtas siekė per 20 milijonų litų.

Veikė Žemės ūkio Akademija, kuri išaugo iš prie Universiteto Matematikos - Gamtos fakulteto 1922 m. sudaryto agronomijos, miškininkystės skyriaus, kuris po dviejų metų veikimo buvo uždarytas ir iš buv. Dotnuvos Žemės ūkio Technikumo buvo įkurta 1924 m. spalio mėn. 15 d. Žemės ūkio Akademija.

Ši Akademija ruošė kraštui reikalingus specialistus agronomus, ir prisidėjo prie Lietuvos žemės ūkio mokslo pažangos, darydama reikalingus stebėjimus ir atlikdama tyrimus, be to, savo įstaigomis bei

(Nukelta į 6 psl.)

Prisiminė Č.Sasnauską

Liepos 1 d. keturiuose laikraščiuose Vilniuje buvo idėti straipsniai apie kompozitorių Česlovą Sasnauską ir jo kūrybą, jo šimtojo gimtadienio progą. Straipsnių autoriai labai gražiai įvertino Č. Sasnauską, kaip vieną iš pirmųjų lietuvių kompozitorių. J. Gaudrimas (Lit.) ir Mene ir Sov. Litva) nepamiršo įterpti, kad Sasnauskas "paskatino ir kitus lietuvių kompozitorius eiti rusų klasikų pramintu liaudies dainos puoselėjimo keliu". Algimantas Kalinauskas (Tiesoj) įvertinimą baigė M.K. Čiurlionio žodžiais: "puikiausia Česlovo Sasnauskas, kaip lietuvių kompozitoriaus, ypatybė yra tai, kad jo kūryboje visur iškyla aikštėn ta tikrai lietuviška styga -- tokia keista, sena, nepažįstama gaida, kuri viešpatuoja mūsų dainuose, prieš amžius sukurtose". (ELTA)

Skulptoriaus V. Kašubos sukurta Kennebunkporte Kryžiaus kelių stotis.

Vyt. Maželio nuotrauka

Suvalskoj" ir 1915 m. Kauno gubernijoje tuomet buvo 6 valdžios 8 klasių gimnazijos, 1 realinė mokykla, viena 4 klasių progimnazija, 15 aukštesnių pradžios mokyklų. Iš viso buvo 23 mokyklos su 273 mokytojais.

Be valdžios, buvo ir privatinų mokyklų: keturios 8 klasių gimnazijos, viena 4 kl. progimnazija, 2 komerc. mokyklos; iš viso 9 mokyklos su 122 mokytojais. Suvalkų gubernijoje buvo viena valdžios gimnazija su 21 mokytoju, viena privatinė berniukų ir dvi mergaičių gimnazijos ir viena priv. mergaičių; iš viso 4 privatinės mokyklos su 40 mokytojais.

Pirmas Pasaulinis karas lietuvių mokyklų tinklą suardė į dvi dalis: vienos pasilikusios skurdos vokiečių okupacijoje, kitos išsikėlė į Rusijos gilumą. Pirmomis Lietuvos nepriklausomybės dienomis švietimo ministerija perėmė iš okupantų 8 gimnazijas ir 11 progimnazijų. Visos tos mokyklos buvo įkurtos privatinė draugijų ir komitetų. 1920 m. gegužės mėn. tokių mokyklų jau buvo 38: a) valdžios lėšomis laikomų -- 4 gimnazijos ir 2 progimnazijos, b) savivaldybių laikomų su pašalpa iš valstybės lėšų -- 1 gimnazija ir 2 progimnazijos, c) draugijų ir kitų organizacijų -- 9 gimnazijos ir 19 progimnazijų.

Gimnazijų ir progimnazijų skaičius, kaip ir pradžios mokyklos, ėmė nepaprastai sparta augti. Pvz., jau 1920-21 mokslo metais lietuviškų vidurinių ir aukštesniųjų mokyklų skaičius buvo toks: vidurinių -- 29, aukštesniųjų -- 32, iš viso 61 mokykla su 9.177 mokiniiais, kuriuos 1920 m. davė 41 abiturientų.

anglų, prancūzų ar rusų. 1936 m. ryšium su šešerių metų pradžios mokslo įvedimu, kaip žinome, gimnazijų mokslas buvo pertvarkytas iš aštuonerių mokslo metų į septynerius, vietoje privalomos vokiečių kalbos privaloma kalba įvesta prancūzų kalba.

Žinome, kad pirmoji aukštoji Lietuvos mokykla buvo Vilniaus Universitetas, veikęs nuo 1801 m. iki 1832 metų. Kartu su nepriklausomybe, aukštosios mokyklos Lietuvoje steigimo mintis gimė 1918 m. ir ne kur kitur, bet Vilniuje. Valstybės Taryba 1918 m. gruodžio mėn. 5 dieną priėmė Vilniaus Universiteto statutą ir ruošėsi universitetą 1919 m. sausio mėn. 1 d. atidaryti.

Vilniaus netekus, einant kovoms dėl nepriklausomybės, buvo atidėtas ir universiteto steigimas. Kovoms aprimus, 1920 m. sausio mėn. 27 d. Kaune buvo atidaryti Lietuvos Aukštieji Kursai, kurie ir sudarė universiteto užuomazgą. Universitetas Kaune buvo atidarytas 1922 m. vasario 16 d. ir pavadintas Lietuvos Universitetu. Kovo 6 d. jis oficialiai pradėjo universiteto pirmąjį mokslinį semestrą. 1930 m. birželio 7 d. jis gavo Vytauto Didžiojo Universiteto vardą.

Studentų 1922 m. buvo 1.168. Kasmet jų skaičius augo nuo 500 iki 1.000. Aplačiai universitetas turėdavo per 3.000 studentų. Universitetą iki 1937/8 mokslo metų yra baigę: Teologijos-Filosofijos fakultetą -- 463, Evangelikų teologijos -- 23, Humanitarinių mokslų -- 200, Teisės -- 978, Matematikos-Gamtos -- 197, Medicinos -- 845, Technikos -- 208; iš viso 2.911.

V. KASIULIS

Čigonė (alliejus)

ŠVIETIMO KELIAI IKI PIRMOSIOS BOLŠEVIKŲ OKUPACIJOS

(Atkelta iš 5 psl.)

jų įrengimais ir laboratorijomis patarnaudavo viso krašto ūkininkai, visuomenė ir su žemės ūkiu susijusiomis organizacijomis.

Žemės ūkio Akademijos reikšmė Lietuvos, kaip žemės ūkio kraštui, buvo didelė. Kaip aukštoji mokslo įstaiga, ji mokslino jaunimą, paruošė specialistus, o kaip žemės ūkio mokykla, aprūpindavo naujaisiais mokslo pasiekimais, prisidėjo prie viso krašto žemės ūkio kultūros kėlimo.

Žemės ūkio Akademią baigė per 320 agronomų, jų tarpe ir 29 miškininkai, nes ŽŪA miškininkystės skyrius veikė iki 1927 m. Kasmet vyriausybė akademijai išleisdavo apie 1 milijoną litų.

Be žemės ūkio išmokslintų specialistų buvo reikalinga ir kitiems valstybinio gyvenimo sritims išmokslintų žmonių. Pirmoj eilėje tokių žmonių trūkumas buvo jaučiamas prekyboje bei pramonėje. Jiems paruošti 1934 m. Klaipėdoje buvo įsteigtas Prekybos Institutas. O šalia šios aukštojo mokslo įstaigos, Klaipėdoje buvo įsteigtas Pedagoginis Institutas, kuris ruošė išmokslintus diplomuotus pedagogus pradžios mokykloms. Iki jo įsteigimo buvo tenkintasi mokytojų seminarijomis, kurių buvo 8, o vėliau palikta tik 4.

Plečiantis gyvulių ūkiui, buvo pajusta veterinarijos gydytojų stoka. Veterinarijos mokslus eiti studentai buvo siunčiami į užsienio aukštąsias mokyklas. Veterinarijos gydytojams ruošti 1936 m. rugsėjo mėn. 19 d. Kaune, Vilijampolėje, prie Veterinarijos Bakteriologijos Instituto buvo įsteigta Veterinarijos Akademi-

ja.

Be to, Kėdainiuose veikė kraštui naudinga Aukštesnioji Kultūrtechnikų Mokykla.

1926 m. buvo įsteigtos pirmosios valstybinės 7 amatų mokyklos. Nuo 1926 m. jų skaičius kasmet augo ir jau 1938 metais tokių mokyklų buvo 29 su 3000 mokinių ir 330 mokytojų. Amatų mokyklose veikė šių specialybių skyriai: stalių, metalininkų, elektrotechnikų, tekstilės, karoerijos, statybos, dailidžių, minkštųjų baldų, odos-kartonažo, dailiosios keramikos, techninės keramikos, odos - puošmenų,

dailės darbų, rankdarbių, rūbų siuvimo, kulinarijos, namų ruošos, šaltkalvių, kalvių, audimo ir mūro statybos.

Be amatų mokyklų, profsiniams mokslui tobulintis buvo įsteigta ketveri valstybiniai kursai ir apie 50 įvairių nevalstybinių kursų, kuriuose mokėsi per 1.200 asmenų. Kaune ir Šiauliuose veikė vidurinės prekybos mokyklos, švietimo ministerijos išlaikomos. Mokyklų statyba ir jų išlaikymas reikalavo daug lėšų. Iš rusų pirmaisiais nepriklausomybės metais buvo gauta apie 350 pradžios mokyklų namų. Bet dauguma tų namų neatitiko mokyklos reikalavimų. Augant mokyklų tinklui, reikėjo statyti joms naujus namus. Per 20 nepriklausomo gyvenimo metų pastatyta apie 970 pradžios mokyklų namų. Statė savivaldybės, švietimo ministerijos subsidijuojamos. Tų mokyklų statybai išleista per porą dešimčių milijonų litų. Savuose namuose buvo jau apie 45% mokyklų komplektų.

Gimnazijų namų iš rusų buvo gauta tik keletas. Visą laiką jos dirbo arba išnuomotose, arba ne mokykloms skirtuose valdiniuose namuose. Gimnazijų rūmų statyba buvo pradėta 1925 m. ir iki 1938/9 metų pastatyta 19 modernių erdvių rūmų. Tų gimnazijų statybai ir senesniųjų remontui išleista per 7 mil. litų. Taip pat pastatyti rūmai Telšiu, Ukmergės ir Klaipėdos amatų mokykloms. Jos kainavo keletą milijonų litų.

Plečiant mokyklų tinklą, statant joms namus, augo ir išlaidos. Paskutiniaisiais metais švietimo ministerijos išlaidų samata siekė per 56 milijonus litų.

Be universiteto, Pedagoginio instituto, mokytojų seminarijų, nemažos sumos buvo išleidžiamos ir įvairiems tobulinimosi bei lavinimosi kursams, valstybinėms bibliotekoms išlaikyti, kurių Lietuvoje buvo 136. Joms išlaikyti ir knygoms pirkti per metus tekdavo valstybei išleisti per vieną milijoną litų.

J. Miškinis

VISAIS KELIAIS Į DAINAVĄ

Mokytojų studijų savaitės paruošiamieji darbai baigti. Įsirašiusiųjų

mokytojų į studijų savaitę skaičius pasigėrėtinai. Dar vis atsiranda naujai apsisprendusių atvykti į Dainavą. Į mokytojų studijų savaitę prašomi ne vien tik mokytojai, bet ir tie, kurie domisi lituanistiniu švietimu, jo pažanga. Tie, kurie nespėjo užsiregistruoti iš anksto, dar gali atvykti tiesiog į Dainavą. Vietų dar rasis.

Studijų savaitės dalyviams Dainavoje skiriami kambariai turį po 4-5 lovas, su matracu, pagalve ir antklove. Su savim reikia atsivežti paklodes, užvalkalus, rankšluosčius. Patartina atsivežti šiltus megztukus ir savas antkloves. Esama šaltų vakarų ir naktų.

Studijų savaitės dalyviai už savaitės išlaikymą moka po \$30.00 ant-

ras šeimos narys \$20.00 vaikai (dar lanką pradžios mokyklą), po \$15.00, mažiems vaikams ir didesnėms šeimoms bus daromos lengvatos pagal galimybes ir susitarimą. Pinigai apmokami tuoju atvykus į stovyklą.

Studijų savaitę organizuoja JAV LB Švietimo Taryba, moraliai ir finansiškai stipriai remia ma Centro Valdybos ir Lietuvių Fondo.

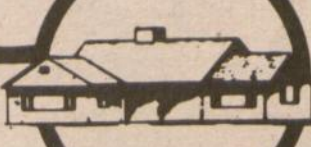
Studijų savaitė atidaro ma liepos 30 dieną. Tad iki pasimatymo Dainavoje.

LB Švietimo Taryba

NEPAMIRŠKIT
ATNAUJINTI
DIRVOS
PRENUMERATĄ

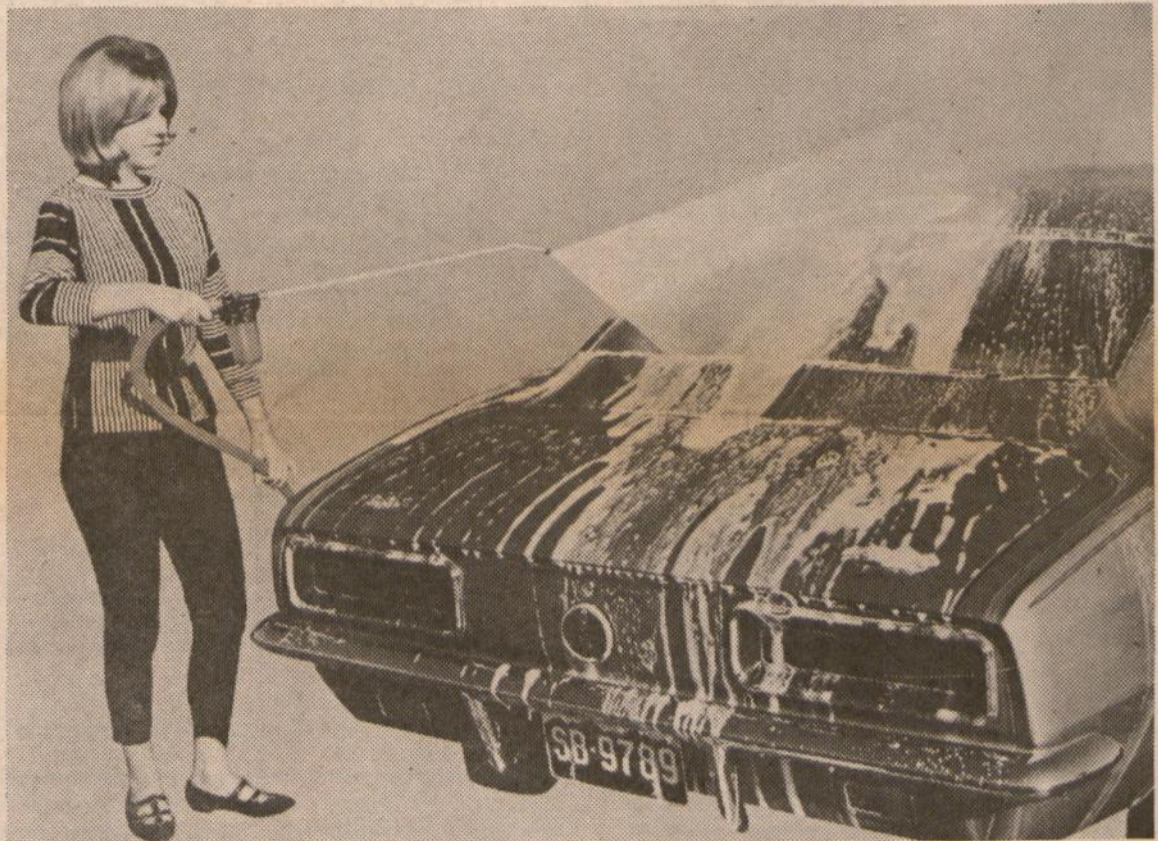
Naturally
SUPERIOR SAVINGS
SINCE 1909
13515 EUCLID AVE.
6712 SUPERIOR AVE.
CLEVELAND

HOME and
REMODELING
LOANS
....
INSURED SAVINGS

PIRKITE MAY'S PENKTADIENĮ: MIESTE 9:30 IKI 5:45; VISUOSE ŠEŠIUOSE SKYRIUOSE IKI 9:30 V. VAK. DUODAME IR IŠKEIČIAME EAGLE STAMPS.

the **MAY** co.
ALL 7 STORES
INCLUDING MAY'S SHEFFIELD

JET-X įvairiems reikalams plautuvas

6.95 įskaitant "Magic Suds"

Štai jau ir yra plautuvas, ištumiąs visus kitus buvusius tam prietaisus. Paruoštas automobilių, langų, mūro ir medžio sienų plovimui, dar gi laivams ir daugeliui kitų dalykų. Prijungtas prie laistymo žarnos, Jet-X taip paprastai vartojamas, kad ir vaikai gali jį naudoti. Jokio purvo ir skudurų valymui. Jet-X veikia įpylus nedidelį kiekį "Magic Suds", skysčių, nekenksmingą gėlėms ir žolei. Magic Suds naikina riebalus ir nuplauna purvą per kelias minutes. Kiekviena šeima reikalinga Jet-X.

Kvorta "Magic Suds" — 1.69 Galionas — 5.95

Housewares, Fifth Floor Downtown; All Six Branch Stores,
Including May's Sheffield

ST. ANTHONY
SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
Joseph F. Gribauskas
Executive Secretary

4³/₄%
ON INVESTMENTS
Units of \$100.00
Dividend Checks
Mailed Quarterly

5%
ON BONUS SAVINGS
Units of \$1,000.00
For 3 Years
Dividends Paid
Quarterly
or Compounded

1447 So. 49th Court
CICERO, ILLINOIS • 60650
Phone (Area Code 312) 656-6330

HOURS: Mon. 9-8; Tues., Thurs., Fri. 9-5; Sat. 9-1; Wed. Closed
Savings In By The 10th Of The Month Will Earn From The 1st.

PETKUS
LAIDOJIMO ĮSTAIGA

MARQUETTE PARK CHICAGO
2533 W. 71 St. Tel. GR 6-2345-6

CICERO ILLINOIS
1410 S. 50 Ave., Tel. TO 3-2108-9

TRYNS MODERNIOS KOPLYČIOS

Viešėdami Chicagoje pirkite naujoje modernioje

PARAMA- MAISTO IR LIKERIŲ KRAUTUVĖJE
2534 WEST 69th STREET. Telefonas: RE 7-3332

Savininkai: J. JANUŠAITIS ir J. MAŽEIKA

ČIA GĖRIMUS PIRKSITE TIKRAI PIGIAI! TIK KELETAS PAVYZDŽIŲ

1. St. Remy Imp. 3 Str.	
Napoleon Brandy	5th — \$4.39
2. Sunny Brook 80 proof wiskey	5th — \$3.39
3. Imported Scotch Wiskey	5th — \$3.98
4. Imported French Cordials	5th — \$2.98
5. Liebfraumilch German Wine	5th — \$0.98
6. Imported French Brandy	5th — \$3.35
7. Ricadona Vermouth 30 oz	Bot. — \$1.29

Be to, didžiausias pasirinkimas importuotų maisto produktų iš viso pasaulio kraštų.

* VIKTORAS GULBINAS, buvęs Vilkaviškio apskr. viršininko pavaduotoju, dabar gyvenęs Vokietijoje, praėjusią savaitę su sūnumi Rimgaudu lankėsi Dirvoje ir paliko 5 dol. auką.

* K.S. KARPIUS, Clevelando lietuvių organizacijų veikėjas, Vilties d-jos sekretorius, įteikė Dirvai 25 dol. auką jo žmonos, velionės Onos Karpinės mirties metinių proga.

* VYRESNIO AMŽIAUS MOTERIS, neseniai apleidusi ligoninę, skubiai ieško apsigyvenimui kambario. Laikiniai reikalinga priežiūra. Skambinti 531-0284 po 6 val. vak. (80-83)

THE CLEVELAND PNEUMATIC Tool Co.

3784 E. 78 St.
Cleveland, Ohio
341-1700

A Subsidiary of
PNEUMO-DYNAMICS Corp.

MACHINISTS
TO WORK ON
AERO SPACE
MISSILE and
Aircraft Components

KELLER-HYDROTEL
Contouring and profiling
Machines

HORIZONTAL
BORING
MILLS
TURRET
LATHES

GAP TURRET
LATHES

ENGINE
LATHES

MILLING
MACHINES

RADIAL
DRILLS

NUMERICAL
CONTROLLED
MACHINES

GAUSITE GERĄ VALANDINI
ATLYGINIMĄ IR VISUS PRIEDUS

Interviewing Hours
8:15 A.M. to 5 P.M.
OR CALL
341-1700
for an interview convenient
for you.

JAKUBS & SON FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui
Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licencijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo

6621 Edna Avenue
EN 1 - 1763

936 East 185th St.
KE 1 - 7770

* LOUIS F. NOVAK paskirtas naujo Society National Bank skyriaus Turneytown vedėju, o Charles R. Blesing jo padėjėju. Naujasis Society National Bank Turneytown skyrius, 4967 Turney Rd. Garfield Hts., bus atidarytas rugsėjo mėn. Society National Bank remia Dirvą savo skelbimais.

PASIKEITIMAI LB I APYL. VALDYBOJ

Š.m. liepos mėn. 23 d. posėdyje apylinkės valdyba svarstė II vicepirm. F. Eidimto iškeltą ir vald. nario J. Mikonio paremtą motyvuotą nepasitikėjimą pirmininkui adv. Juliu Smetonai, reikalaujant jį pasitraukti iš pirmininkopareigų. Išklausius abi puses ir visiems dalyviams pasisakius šiuo reikalu, buvo prieita prie slapto balsavimo, kurio rezultate du trečdaliai dalyvių pareiškė savo pilną pasitikėjimą tolimesniam Juliaus Smetonos vadovavimui šiai valdybai, uo atmesdami F. Eidimto ir J. Mikonio reikalavimus.

To pasekmėje, F. Eidimtas ir J. Mikonis atsistatydino iš apylinkės valdybos. Atsistatydinimai buvo priimti be jokių rezervacijų.

JAV Lietuvių Bendruomenės Clevelando I-os Apylinkės Valdyba

AUKOTOJŲ SĄRAŠAS

1967 metais Lietuvos Nepriklausomybės šventės proga Lietuvos laisvinimo reikalams per Amerikos Lietuvių Tarybos Clevelando skyrių auکوjo:

\$50 — Dr. J. Balčiūnas.
\$30 — Dr. A. Martus, inž. A. Pautienius.

\$25 — Dr. E. Juodėnas, dr. A. ir V. Mauručiai.

\$20 — E. Alšėnas, dr. D. Degesys, P. ir D. Mikoliūnai, dr. V. Ramanauskas.

\$15 — P. ir P. Balčiūnai, R. Bublys, dr. K. Pautienis, S. V. Razgaitis, P. Skardis, A. Vaitėnienė.

\$10 — V. Abraitis, V. Apanius, J. Augustinavičius, J. Balbatas, P. N. Bielinis, V. Biliūnas, V. Bložė, J. Budrienė, A. Buknis, A. Butkus, J. Daugėla, A. Dovydaitis, S. Douvan, A. Garkai, V. Giedraitis, B. Gražulis, J. Gudėnas, A. Jonaitis, S. Jurgaitis, J. Kaklauskas, N. Kaminskas, A. Karklius, K. Karpius, V. Kasakaitis, N. Kersnauskaitė, P. Kliorys, R. Kudu-

kis, J. Kunevičius, K. ir A. Laikūnai, J. Mačiulis, E. Malcanas, K. Martus, I. ir D. Mašiotai, J. Miglinas, S. Mikalauskas, E. ir P. Mikšiai, J. Mockus, A. Nasvytis C. G. O'Bell, A. ir L. Petraičiai, dr. Z. Sabataitis, J. Smetona, J. Snieckus, J. Staniškis, B. Steponis, A. Styra, P. Stravinskas, A. Semeta, V. Senbergas, M. ir J. Švarcai, A. Tamulionis, P. Tamulionis, V. Urbaitis, A. Valaitis, V. Valys, R. Valotka, E. Varekojis, O. ir P. Žilinskai, neįskaitoma pavardė.

\$7 — E. Steponavičius.
\$6.75 — J. Virbalis.

\$6 — A. Balys, J. Inčiūra, L. Leknickas, A. Praskevičius.

\$5 — J. ir A. Apanavičius, S. Astrauskas, Augustinai, M. Aukštuolis, B. Bacevičienė, V. Bačiulis, K. Balaišis, J. Baldauskas M. Balys, J. Barniškis, V. Benokraitis, J. Blynas, K. Bruožys, V. Degutis, K. Eimutis, K. Gaizutis, V. Geležiūnas, E. Gobis, S. ir H. Idzelis, M. ir M. Ignatavičius, J. Jakštas, J. Jasinevičius, I. ir A. Jonaičiai, A. Juodvalkienė, J. Kapčius, P. Karalius, K. Karalius, J. Kazėnas, L. Kežėnys, A. Kijauskas, V. Knistautas, A. Korsakas, J. Košuba, H. Kripavičius, J. ir A. Kubiliūnai, P. Kudukis, S. ir S. Laniauskai, P. Lelys, A. Lūža, H. Macijauskas, V. Maciejauskienė, F. Mackus, P. Mainelis, A. Masilionis, V. Matulionis, O. Matusevičius, E. V. Mazoliauskas, K. Mažonas, K. Minca, A. Mikoliūnas, A. Mikulskis, V. Miškinis, L. Nagevičius, V. Nagevičienė, M. Nasvytis, V. Neimanas, S. Orantas, S. Pabrinkis, K. ir O. Palubinskis, B. Paulionis, E. Petkevičius, A. Petrauskis, V. Rociūnas, O. Rumbutienė, A. R. Mr. Mrs. William Rogers, V. Rutkauskas, V. Sakas, P. Sejonas, J. Skavičius, J. Slabokas, D. Staniškis, H. Stasas, J. Stempužis, J. Stoškus, J. Stravinskas, V. ir J. Stuogiai, J. Šarkauskas, J. Urbaitis, V. Vinclovas, O. Vinclovienė, K. Zemaitis, K. Žygas, J. Žilionis.

\$3 — O. Geležiūnienė, B. Grincius, K. Martinėnas, J. Milas, F. Modesta, B. Nainys, I. Verbyla.

\$2 — P. Butkuvienė, J. Citulis, B. ir S. Garlauskai, J. Gaučius, V. Gincas, E. Glauda, V. Gocevičius, B. Jakaitis, P. Kazakas, A. Razgaitis.

\$1 — J. Čepas, T. Ivinskas, B. Klimas, P. Mitalas, A. Navickienė, A. Traks, O. Urbaitienė, trys be paršo.

Specifiniai VLIKui per ALTo skyrių auکوjo:
\$10 — V. ir B. Čyvai.
\$5 — S. ir S. Laniauskai, A. Masilionis, A. ir D. Silvestravičius, P. Vilkas.

Visiems aukotojams nuosirdus ačiū.

ALTo Clevelando skyriaus valdyba
1967 m. birželio 30 d.

(sk)

CLEVELANDO PARENGIMŲ KALENDORIUS

RUGPIČIO 13 D. Amerikos Lietuvių Piliečių Klubu gegužinė St. Joseph Society Parke.

RUGPIČIO 27 D. SLA 136 kuopos gegužinė Visockių sodyboje.

RUGPIČIO 27 D. Sekmadienį 12:00 val. vasaros meto SLA 14 Kuopos narių sueiga.

RUGSĖTO 2 ir 3 D. Pasaulio ir Amerikos Lietuvių Gydytojų suvažiavimas Clevelande.

RUGSĖJO 9 D. Neringos Tunto sueiga ir laužas.

RUGSĖJO 24 D. 4 val. p.p. sol. Aldonos Stempužienės re-

žitalis Muzikos Instituto salėje.

RUGSĖJO 30 D. -- Dirvos metinis balius, Šv. Jurgio parapijos salėje.

SPALIO 1 D. Sekmadienį 12:00 val. SLA 14 Kuopos narių sueiga.

SPALIO 14 D. LTM Čiurlionio ansamblio metinis koncertas - balius.

SPALIO 21 ir 22 D. Vaidilos teatro pastatymas A. Rūko "Keturį Keliąuninkai".

SPALIO 28 D. Tradicinis "Lithuanian Village" Inc. balius - koncertas.

LAPKRIČIO 4 D. Korp! Neolithuania metinis balius.

LAPKRIČIO 11 D. LVS Ramovė rengia Kariuomenės Šventės Minėjimą

GRUODŽIO 3 D. Sekmadienį 12:00 val. nepaprasta SLA 14 Kuopos narių sueiga.

1968

SAUSIO 20 D. Šv. Kazimiero lit. mokyklos "Suktinio" tautinių šokių grupė ir Vaidilos Teatras Nauj. parapijos salėje stato 3 veiksmų baletą-vaidinimą.

VASARIO 24 D. Lietuviams Budžiams Remti Valdybos tradicinis vakaras Šv. Jurgio parapijos salėje.

KOVO 10 D. Kaziuko Mugė.

GEGUŽES 30 - BIRŽELIO 1 D. Amerikos Lietuvių Inžinierių ir Architektų Sąjungos suvažiavimas ir balius.

IŠNOMUOJAMAS NAMAS

13506 Coit Rd. prie Fisher Body. 5 kamb. apačioje. Pagedaujama lietuvių pora. Tik suaugusiems. Atremontuotas. Priinama kaina.

Tel. 486-0060

HELP WANTED MALE

ERICO PRODUCTS, Inc.
2070 E. 61st. Place
/Corner of Carnegie Ave/
Cleveland, Ohio 44103

Openings are now available for the following:

Tool & Die Maker
Tool Room Machinist Trainee
General Mechanic
General Machine Operators
Press Operator & Setup (Progressive Dies)
Press Operator (Progressive Dies)

ERICO offers a full line of fringe benefits, including a liberal Christmas bonus.

These jobs are available because of plant and product expansion. Erico offers good job opportunities with a future.

Interviews will be held between 10-12 A.M. and 4-6 P.M. on Tuesdays and Thursdays.

QUALIFIED SPRAY DRYER OPERATORS

(To work on shifts)

ALSO

CHEMICAL OPERATORS

Good fringe benefits and wage rates.

High School diploma required.

Apply Personnel Manager

I.C.I./Organics/ INC.

333 Main Street
Dighton, Mass.
Telephone: 669-2611

(79-85)

Išsigando žvilgsnio į pasaulį

Birželio 25 d. buvo žymi diena televizijos istorijoje: pirmą kartą buvo atlikta "kelionė aplink pasaulį per dvi valandas". Iš tikrųjų žiūrovai turėjo progos "pabuvoti" penkiuose kontinentuose net po kelis kartus ir matyti tuo pačiu metu vykstančio gyvenimo vaizdus.

Amerikoje tas įvykis mažokai tebuvo iš anksto išgarstintas, o pačią "kelionę" dieną jis dar buvo nustelbtas domėjimosi čia vykusiomis Kosyginos konferencijomis. Bet Lietuvoje to "pasivaikščiojimo po pasaulį" buvo laukiama jau keli mėnesiai. Ne tik todėl, kad visiems buvo įdomi numatoma programa pamatyti, kas dedasi kitur, o ir dėl to, kad visam "Rusijos blokui", tų vaizdų rodymo vyriausias organizatorius turėjo būti lietuvis — jaunas (32 m.) radijo ir televizijos inžinierius Henrikas Juškevičius, pereitą rudenį pakviestas Tarptautinės Radijo ir Televizijos Organizacijos

("Intervizijos") direktorium Prahėje. Ši "intervizija" organizuoja televizijos programų pasikeitimus visoje Rusijos įtakos srityje, vadinamajame Rytinės Europos "socialistiniame bloke". Visas tas blokas dalyvavo "pasivaikščiojimo" rengime. Buvo numatyta perduoti visa eilė momentų ir iš tų kraštų tos dienos gyvenimo, ir visa "kelionė" turėjo būti rodoma taip pat ir tuose kraštuose, taigi turėjo būti matoma ir Lietuvoje.

Tačiau beveik pačiose tos "kelionės" rodymo išvakarėse Maskva atsisakė joje dalyvauti. Maskvos įgeidžiai tebėra privalomai ir visam tam "socialistiniame blokui", taigi visa "intervizija" iš dalyvavimo toje programoje iškrito: televizijos objektyvai "nebeužsuko" į tuos kraštus, o siųstuvai neberodė tiems kraštams, kas buvo rodoma visuose laisvojo pasaulio kraštuose.

Lietuvoje tik birželio 27, antrą dieną po įvykio, TIESA teikėsi paaiškinti, kodėl ta lauktoji ir tos pačios TIESOS iš anksto garsintoji programa nebuvo matoma. Esą, "ryšium su Izraelio agresija prieš arabų šalis, JAV, Anglijos ir VFR (vakarų Vokietijos) radijo. ir televizijos vykdo sąmoningą šmeižto kampaniją prieš arabų šalis ir Tarybų Sąjungos bei kitų socialistinių šalių politiką... Todėl "tarybiniai žmonės" negalį bendradarbiauti su televizijos organizacijomis, kurios "šlykščiai iškreipiančios tiesą, teisinančios žudikus ir tautų laisvės smaugėjus"...

Bet "užuojauta arabams" čia bug buvus tik skubomis pasigauta pabėgimo priedanga. Tikroji to pabėgimo priežastis bug buvus ta, kad, įsiziūrėję, ko tame "pasivaikščiojime po pasaulį" bus galima pamatyti, Maskvos politrukai išsigando ir nutarė, kad savo pavaldiniams jie negali to rodyti. Nors iš tikrųjų toje programoje nebuvo nieko apstulbinančio, o tik tuo pačiu metu vykstančio gyvenimo momentai (ne iš anksto nufilmuoti), bet politrukams vistiek buvo nedrašu leisti savo indoktrinuojamiesiems žmonėms tai pamatyti.

Turėjo progos ir tie politrukai parodyti savo pačių pasirinktą pavyzdinį, gerai mechanizuotą kolchozą. Bet tie patys kolchozininkai būtų galėję bent trejetą minučių "sustoti" ir viename Wisconsin ūkyje, privačiame nedideliame ūkyje. Ir galėjo pamatyti, kad ir ne kolchozas gali būti taip mechanizuotas, kaip net ir pavyzdinčiausias kolchozas nei svajonėse nebuvo įsivaizdavęs...

Tokių ir daugelio kitų panašių palyginimų galimybės Maskvos politrukams turėjo pasirodyti per daug rizikingos, ir jie nutarė pabėgti. Entuziazmas dalyvauti jiems jau buvo praėjęs daug anksčiau, nes šios programos garsinimas pastaruoju laiku jau buvo nutilęs dar gerokai prieš žydų arabų susirėmimą. Jei ne tas susirėmimas, jiems būtų tekę bėgti iš programos, pasiteisinant gal tik kokiomis nors "techninėmis kliūtimis". Dabar pasigavo, nors ir "baltais siūlais siūta", politiška pasiteisinimą... Ir Lietuvos neįsileido pasidairyti pasaulyje. (ELTA)

HELP WANTED FEMALE

Opportunity for professional Help Immediate openings 40 bed modern nearly new 6 year old general Hospital

HOSPITAL ADMINISTRATOR

also
X-RAY TECHNICIAN REGISTERED
Salary commensurate with experience & ability

REGISTERED NURSES

Good starting salary \$425.00 per month.

Liberal Personnel Policies
Apply write or call to Administrator or Board of Trustees.

GUTTENBERG MUNICIPAL HOSPITAL

Guttenberg, Iowa
319 — 252-1121 (79-85)

HELP WANTED MALE

DRIVERS-TRACTOR TRAILER IMMEDIATE HIRING

Must have New York state class-I license or equivalent, and be able to pass ICC physical. Apply

SCHWERMAN TRUCKING CO., OFFICE

Route 23B
Hudson, New York (71-82)

ASSISTANT FOREMAN

EXPERIENCED IN TUBE BENDING. STEADY WORK.

ULTRAMETL

WENSO RD.

BEDFORD, OHIO (82-84)

Loose pattern molders, experience necessary. Rate of pay determined by production and quality.

SOUTH BEND FOUNDRY

Lafayette at Indiana
South Bend, Ind. (82-84)

TRIMMER MAKER

Set-up man and operator for Ingersoll E. D., M. and Bridgeport Dupliator

WILCOX-CRITTENDEN DIV.

NORTH & JUDD MFG. CO.
56 Warwick St.
Middletown, Conn.

An Equal Opportunity Employer (77-83)

WANTED

STEEL WAREHOUSE WORKING FORMAN

also
SHEARMEN

Days must be fully experienced in Shearing of Strip Sheets & Plates. Only high caliber individuals need apply.

Good pay, steady work & overtime.

CYMBALL STEEL PRODUCTS

6421 Cymball Ave., Detroit, Mich. 313 — 923-6800 (76-82)

WRAPPING MACHINE

Mech. for Candy Bus.

1:30 P.M. to 9:30 P.M.

3:30 P.M. to 9:30 P.M.

EDGAR P. LEWIS & SON, INC.

200 Commercial Street
Malden, Mass. 02148

Phone — 324-3300 — Ext. 44 (77-83)

DIRVA

TAUTINĖS MINTIES LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS

VALSTYBĖS DEPARTAMENTO PAAIŠKINIMAS KREPŠININKŲ IŠVYKOS REIKALU

Lietuvių Studentų Sąjungos pirm. Kęstutis P. Žygas laišku kreipėsi į Valstybės Departamentą, prašydamas paaiškinti, koks yra JAV vyriausybės nusistatymas privaćiai pradėti ir remiamų kontaktų su žmonėmis už geležinės uždangos ir arkrepšininkų išvyka pastatytų esamą Lietuvos tarptautinį statusą pavoju. "Iki šiol" sakoma laiške, "JAV vyriausybė nepripažino Sov. S-gos prievarta įvykdytos Lietuvos, Latvijos ir Estijos aneksijos.

Ar privačių amerikiečių grupių panašūs veiks-

mai bet koku būdu galėtų pakeisti dabartinę JAV politiką arba galėtų vesti tuojau ar galutinėje išvadoje prie Sovietinės pozicijos priėmimo kiek tai liečia Baltijos Valstybes?"

JAV Valstybės Departamento Europos Reikalų Psekretorius Walter J. Stoessel, Jr., savo liepos 5 d., 1967 m., atsakyme pareiškė (pilnas laiško vertimas):

"Mielas p. Žygai:

Dėkoju už Jūsų birželio mėn. 15 d. laišką, liečiantį galimą Amerikos lietuvių krepšininkų kelionę į Lietuvą.

Jūs esate teisingas savo supratime, kad Valstybės De-

partamentas laiko šios kelionės rėmimą kaip visai privatų reikalą ir kad ji nevyks mūsų pasikeitimų sutarties su Sovietų Sąjunga rėmuose. Kaip jūs žinate, JAV Vyriausybė nepripažįsta priverstinio Baltijos Valstybių įjungimo į Sovietų Sąjungą.

Privatus Jungtinių Valstybių piliečiai, žinoma, yra laisvi keliauti Rytų Europoje, ir šios Vyriausybės politika yra žiūrėti simpatyškai į privačius pradėtus ir remiamus kontaktus su Rytų Europos žmonėmis. Tokie privatus veiksmai jokių būdu nekeičia ir nepakerta Jungtinių Valstybių stiprios ir nuosaikios nepripažinimo politikos kiek tai liečia Sovietų prievartinę Baltijos Valstybių aneksiją. Šių valstybių inkorporacijos pripažinimas reikalauja iš Jungtinių Valstybių pozityvaus pareiškimo ar veiksmo, ir pavienių Jungtinių Valstybių piliečių veiksmai nereiškia pripažinimo.

Nuoširdžiai Jūsų, Walter J. Stoessel, Jr., Europos Reikalų Psekretorius".

Valstybės Departamentui tuo reikalu laišką buvo parašęs ir adv. Julius Smetona. (To laiško tekso neturime). Iš to paties p. W. J. Stoessel Jr. atsakymo betgi matosi, jog adv. Julius Smetona savo laiške kaltina Valstybės Departamento pareigūnus padėjus krepšininkų išvykos organizatoriams užtikrinti Sov. S-gos įvažiavimo vizas. Savo atsakyme p. W. J. Stoessel tą kaltinimą griežtai paneigia, pareiškiant jog "tos grupės nariai į Sovietų S-gos ambasadą kreipėsi savo iniciatyva" ir kad joks Valst. Departamento pareigūnas tuo reikalu nėra intervenavęs. Laiško pabaigoje vėl gi patvirtinamas Baltijos valstybių jėga įvykdytos okupacijos nepripažinimas iš JAV vyriausybės pusės.

LB CENTRO VALDYBOS PAREIŠKIMAS

JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdyba, patyrusi apie organizuojamą kai kurių Amerikos lietuvių krepšininkų sportinę kelionę į Sovietinės Rusijos okupuotą Lietuvą, 1967 m. liepos mėn. 14 d. posėdyje, apsvačiusi organizuojamos kelionės klausimą, priėjo išvadą, kurias šiuo pareiškimu skelbia lietuvių visuomenei.

1. Amerikos lietuvių krepšininkų sportinės kelionės organizatorių, specialiai sudarytos organizacijos (American

Lithuanian Sports and Cultural Activities Committee, Inc), užmegstami ryšiai su lietuvių tautos okupanto įstaigomis yra tiesioginis bendradarbiavimas su okupantu, bet ne ryšių palaikymas laisvojo lietuvių su Sovietinės Rusijos vergijoje esančiu lietuviu.

2. 1965 m. gruodžio mėn. JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdybos pasisakyme ir 1966 m. sausio mėn. Clevelande įvykusios veiksmų konferencijos priimtoje rezoliucijoje dėl santykiavimo su pavergta tauta aiškiai pasisakyta prieš organizuotą bendradarbiavimą su okupanto įstaigomis. Kelionės organizatoriai, nekreipdami dėmesio į vadovaujančių institucijų nutarimus ir pasisakymus, organizuotai rengiasi kelionei į pavergtą Lietuvą, tuo būdu skaldodami lietuvių išeiviją ir kenkia kovai už Lietuvos laisvę.

3. JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdyba vykdomą Amerikos lietuvių krepšininkų sportinės kelionės organizavimą į pavergtą Lietuvą laiko ne lietuvių tautai, bet okupantui tar naujančiu reiškiniu, todėl pasisako prieš šios kelionės organizavimą ir mano, kad organizatoriai ir dalyviai turėtų nuo šios kelionės atsisakyti, o visuomenė jos neremti.

JAV Lietuvių Bendruomenės Centro Valdyba

* STUDENTŲ ekskursija, vadovaujama Marytės Gailiūšytės, sėkmingai keliauja po Europą. Jau aplankė Londoną, kur ekskursantus labai šiltai sutiko Londono lietuviai ir suruošė priėmimą Lietuvių Namuose.

Paryžių ekskursantai buvo sutikti A. Liutkaus. Apleidę Paryžių ekskursantai pasklidę po visą Vokietiją. Po poros dienų vėl visi susitiko Šveicarijoje ir pasigrožėję pasakišku Alpių kalnų vaizdu išvyko į Italiją.

EAST CHICAGO

• LB East Chicagos apylinkės valdyba š. m. liepos mėn. 29 dieną (šeštadienį), lietuvių mėgiamoje vasarvietėje Union Piere, Mich., Community salėje, ruošia linksmą gegužinę. Veiks baras ir bufetas. Šokiams grogš neolituanių orkestras.

Grupė dalyvių kopolyčioje, atsisveikinant su velioniu V. Stašinsku, Lietuvos gen. konsulu New Yorke. Vyt. Maželio nuotrauka

ATSIŠVEIKINANT SU VELIONIU V. STAŠINSKU

Vaclovo Sidzikausko žodis, atsisveikinant su a.a. Vytautu Stašinsku, Lietuvos Generaliniu Konsulu, 1967 m. liepos 17 d., New Yorke.

Vytauto Stašinsko nebėra. Klatinga liga staugo ir pačiame gyvenimo pajėgume sunaikino gyvybę didžiai nusipelnusio valstybės vyro, ėjusio atsakingas ir garbingas Nepriklausomos Lietuvos Generalinio Konsulo New Yorke pareigas.

Įgimtos velionies būdo savybės ir išsimokslinimas natūraliai skyrė jį diplomatinei tarnybai. Užsienio Reikalų Ministerija Kaune, Belgijos sostinė Briuselis ir pagaliau New Yorkas -- buvo tarnybiniai Vytauto Stašinsko etapai. Antrasis pasaulinis karas ir jo pradžioje Lietuvą nusiaubęs didysis negandas išaldė Vytautą Stašinską šiame mieste, privertė jį įvairias konsularines pareigas einantį, išgyventi jame beveik trisdešimt metų, kas normaliose sąlygose diplomatinioje tarnyboje yra neįprasta.

Vytautas Stašinskas ne tik buvo didžiai sąžiningas ir pareigingas valstybės atstovas, bet drauge jis buvo ir didelis patriotas, kietų principų valstybininkas, nepalaužiamas kovotojas už Lietuvos nepriklausomybės ir laisvės atstatymą. Aukštos pareigos, kurias jis ėjo, simbolizuoja Lietuvos valstybės de jure egzistenciją, nepaisant prievartinės sovietinės inkorporacijos. O tatau yra ir bus didelė atrama mūsų tautos kovoje dėl savos valstybės, dėl laisvės. Vytautas Stašinskas buvo tad tęstinio Lietuvos Valstybingumo simbolis.

Jei mes liūdime ties kiekvienu svetur mirusio lietuvių karstu, tai ypač skaudžiai išgyvename tokių valstybininkų,

koku buvo Vytautas Stašinskas, mirtį. Guodžiamus žinojimas, kad tauta susideda ne tik iš gyvųjų, bet ir iš mirusiųjų. Savo nuveiktais darbais ir savo asmenybės kilnumu mirusieji ir įkvepia ir skatina gyvuosius ir yra pavyzdys tiems, kurie palieka.

Visas Vytauto Stašinsko gyvenimas buvo skirtas Lietuvai. Nebuvo jam lemta sulaukti dienos, kai Lietuva ir vėl bus laisva ir nepriklausoma. Žemiškuosius jo palaikus priglauk, kad ir svetinga ir mums drauginga, bet vistiek ne savą žemę. Mes, kurie kovojame ir veikiamo dėl tų pačių idealų ir kurie glaudžiai bendradarbiauome su velioniu, tikime, kad Lietuvos valstybei atsikūrus, Vytauto Stašinsko palaikai išsėsios toje žemėje, kurioje jis gimė ir dėl kurios laisvės ir šviesios ateities jis iki pat paskutinio atodūsi sielojosi.

Lietuvos Laisvės Komiteto, Lietuvos Delegacijos Pavergtųjų Europos Tautų ir savo vardu reiškiau gilią užuojautą ir tariau nuoširdų paguodos žodį velionies Vytauto seseriai, giminėms čia ir Tėvynėje, artimiesiems ir draugams.

TIRS DONELAIČIO PORTRETA

Vilniaus laikraščiai birželio 23 d. pranešė, kad lietuvių kalbos ir literatūros institute pasiryžta tiksliau patirti, kaip atrodė Kristijonas Donelaitis. Mat, nėra išlikusių K. Donelaičio jokio portreto. Dabartiniai jo portretai yra šių laikų dailininkų įsivaizduoti.

Klausimui, kiek tai bus įmanoma, tiksliau išaiškinti sudaryta filologų ir archeologų komisija. Jos pirmininkas -- filologijos mokslų daktaras L. Gineitis. Komisijos nariai su grupe studentų jau išvykę į Tolminkiemį, kur ieškos K. Donelaičio kapo, ir jei ras, tai iš kaukolės bandys atkurti portretą...

(ELTA)

Giminėms, draugams ir pažįstamiems pranešame, kad trumpai sirgęs, liepos mėnesio 22 d. mirė mūsų brangus vyras, tėvas ir sūnus

Vyresnysis Skautininkas

ALEKSAS MATONIS

Palaidotas liepos mėnesio 25 d. lietuvių kapinėse iš šv. Juozapo bažnyčios.

Giliai nuliūdę

žmona, sūnus, duktė ir (Lietuvoje) motina

Waterbury, Conn.

Lietuvių Jūrų Skautijos Bičiuliui, Vyr. Skautininkui

ALEKSUI MATONIUI

staiga ir netikėtai Waterburyje mirus, jo šeimos nariams, giminėms ir artimiesiems, skaudaus liūdesio valandoje, kartu liūdėdamas, LJS Jūrų Skautų Vadijos vardu, reiškiau giliausią užuojautą.

J. sk. E. Vengianskas
LJS Vyriausias Skautininkas

L. S. S. Vyresniam skautininkui

ALEKSUI MATONIUI

mirus, jo žmonai, vaikams ir artimiesiems gilią užuojautą reiškia

L.J.S. Skautų Skyrius
j.s. Myk. Manomaitis

Vyr. skautininkui

ALEKSUI MATONIUI

Waterburyje mirus, jo šeimos nariams, giminėms ir artimiesiems, skaudaus liūdesio valandoje, reiškiamo giliausia užuojauta.

Lietuvių Jūrų Skautija

Mielai Motinai

A. A.

TEKLEI ŠILINSKIENEI

mirus, p. E. Gaižutienę, jos seimą ir artimuosius nuoširdžiai užjaučiame.

K. ir A. Martus
O. Čiurlionienė